

บทที่ 4

การสร้างจินตภาพโดยการสร้างภาพพจน์และสัญลักษณ์

ผู้วิจัยพบว่า นอกจากการสร้างจินตภาพโดยการเล่นเสียง การสร้างจังหวะ การเลือกสรรคำ และการใช้ประโยค ดังที่ผู้วิจัยได้นำเสนอไว้ในบทที่ 2 และ 3 แล้ว กลวิธีที่อัคริธรรมโชติ ใช้ในเรื่องสั้นของตน เพื่อสร้างจินตภาพในใจของผู้อ่านให้ปรากฏชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้นก็คือ การใช้ภาพพจน์และสัญลักษณ์ ผู้วิจัยจะวิเคราะห์โดยแบ่งเป็น 2 หัวข้อ คือ

- 1.การใช้ภาพพจน์
- 2.การใช้สัญลักษณ์

1.การใช้ภาพพจน์

ภาพพจน์ (Figure of Speech) คือ คำหรือกลุ่มคำที่เกิดจากกลวิธีการใช้คำเพื่อให้เกิดภาพที่แจ่มชัดและลึกซึ้งในใจผู้อ่านและผู้ฟัง (กาญจนา นาคสกุล และคณะ 2524: 240.1) การใช้ภาพพจน์ เป็นที่รับรู้ในวงการวรรณกรรมศึกษาว่า เป็นกลวิธีที่ช่วยสร้างภาพในใจให้เด่นชัด และภาพพจน์ที่รู้จักกันดี ได้แก่ อุปมา (Simile) อุปลักษณ์ (Metaphor) บุคลาธิษฐาน (Personification) อติพจน์ (Hyperbole) การศึกษาภาพพจน์ในงานวิจัยนี้จะไม่มุ่งเน้นศึกษาว่า ผู้เขียนใช้ภาพพจน์ชนิดใดในการสร้างจินตภาพ แต่จะมุ่งเน้นศึกษาว่า ภาพพจน์ที่ผู้เขียนใช้นั้นสามารถสร้างจินตภาพได้อย่างไรบ้าง

การใช้ภาพพจน์ของอัคริธรรมโชติ มีลักษณะเด่นที่น่าสนใจ คือ ภาพพจน์ส่วนใหญ่เป็นภาพพจน์ที่แปลกใหม่ ไม่ใช่สำนวนจำเจหรือภาพพจน์ที่ในภาษาอังกฤษเรียกว่า คลิเช่ (Cliché) หมายถึง ถ้อยคำสำนวนที่นำมาใช้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า บ่อยเกินไปจนเบื่หู ชาติชีวิตชีวา (พจนานุกรมศัพท์วรรณกรรม: ภาพพจน์ ไวยากรณ์ และกลการประพันธ์ อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2539: 41) ทั้งนี้ นักเขียนไทยมักจะนิยมใช้ภาพพจน์ที่ใช้กันต่อๆมา ดังคำกล่าวอ้างที่ว่า "นิยมใช้อย่างที่ในภาษาอังกฤษเรียกว่า คลิเช่ Cliché คือ ถ้าจะอุปมาก็ใช้อุปมาที่เคยใช้ชินกันมา เช่น 'คนในรถเมล์เบียดเสียดกันแน่นเป็นยัดทะนาน' ...ไม่นิยมคิดใช้สำนวนที่เป็นของตนเอง หรือที่สะดุดหูสะดุดตา" (ม.ล.บุญเหลือ เทพยสุวรรณ 2514: 98)

นอกจากนี้ ภาพพจน์ส่วนใหญ่ของอัศศิริ ธรรมโชติ ยังมีลักษณะเด่นอีกประการหนึ่งคือ สิ่งหรือข้อความที่ยกมาเปรียบจะมีขนาดยาวค่อนข้างมาก มีรายละเอียดที่ช่วยขยายข้อความให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้น เช่น ลีลาสนิทศุจเดียวกับลีของควมมิตดินแรมที่แผ้ววางอยู่บนฟ้า มีความระอุคกรุ่นเหมือนได้รับไอหะผ่าจจากเปลวไฟซึ่งแอบเลียลามไหม้อยู่ไม่ไกลออกไปนัก เป็นต้น

จากการศึกษาพบว่า การใช้ภาพพจน์เพื่อสร้างจินตภาพในเรื่องสั้นของอัศศิริ ธรรมโชติ สามารถจำแนกได้ 2 ประเภท คือ

- 1.1 การใช้ภาพพจน์เพื่อขยายให้เห็นภาพ
- 1.2 การใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึก

1.1 การใช้ภาพพจน์เพื่อขยายให้เห็นภาพ

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้ภาพพจน์เพื่อขยายให้ภาพในใจของผู้อ่านแจ่มละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น ดังนี้

1.1.1 การสร้างภาพพจน์เพื่อขยายให้เห็นภาพของแสง สี

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้ภาพพจน์เพื่อขยายให้เห็นภาพของ แสง สี รายละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้ธรรมชาติเป็นสื่อเปรียบเทียบ โดยภาพพจน์ส่วนใหญ่จะเป็นภาพพจน์ที่แปลกใหม่และมีขนาดค่อนข้างยาว ดังนี้

เสียงโลหะกระทบกัน สะเก็ดไฟปลิวกระจาย กล้ายดวงดาวเบด้งแสง
ก่อนร่วงลงมา

(แล้วหญ้าแพรกก็หลกกลาญ , 138)

ประกายดาบในมือคนทั้งสองวาวจับแสงตะเกียงลานเกิดประกายวูบ
วามคล้ายแสงแปลบปลาบที่ขีดผ่านท้องฟ้า

(แล้วหญ้าแพรกก็หลกกลาญ , 138)

ห้องอาหารสวยประดับประดาแสงไฟอยู่คล้ายกับมุกมณีที่ล้วนแล้วแต่มี
ราคาของแผ่นดินถิ่นเกิด

(ทะเลรัลมโตก , 32)

ใครว่าเหล่าสีอำพัน-บ้าหรือเปล่า สีขาวต่างหาก-ขาวเหมือนสายฝน
เม็ดฝนทำให้โลกรื่นเรีง

(ร้านเหล่า , 135)

ดวงตาที่ทอดออกมาจากกรอบภาพเป็นสีดำสนิทจดเดียวกับสีของ
ความมืดคืนแรมที่แผ่กว้างอยู่บนฟ้า

(ความตาย ฯ , 37)

เขาเล่าแล้วยิ้มน้อยๆ เมื่อถึงตอนกระตักน้ำ มองดูเป็นเด็กเป็นเล็กจริง
ในท่ามกลางแสงไฟหม่น ต้องหน้าสีเขียวขาวราวกับสีของละอองน้ำที่จับตามเส้นหญ้า

(กระตักน้ำ , 77)

ฝูงหิ่งห้อยวะวัับแวมแตกกระจายปลิวไปคล้ายประกายไฟตกลงเบื้อง
หลังพงอ้อกอแซม

(บนท้องน้ำเมื่อยามค่ำ , 149)

บ้านสีขาวชั้นเดียวตั้งอยู่กับเนินหญ้านิม เห็นห้องกระจกแวววาวรับ
แสงไฟขาวคล้ายแก้วที่ลอยอยู่บนเนินหญ้า

(นิยายกลางคืน , 26)

ศาลาวัดที่พวกเราฟานักอยู่เป็นเรือนไม้เก่า ที่มีลานโล่งกว้างให้ก่อกอง
ไฟขับไล่ความมืดของกลางคืนหลบเร้นไปได้บ้างเป็นกระหย่อมๆ ภายใต้การโอบล้อมของป่า
ทึบ ขุนเขาสูง สายน้ำกว้าง และใต้ดวงดาวของฟ้าใหญ่ที่วะวัับแสงพรราวอยู่ราวกับหยดน้ำค้าง
บนไม้ใบ ทั้งปวงที่แสงเรื่อเรืองจากเปลวไฟส่องต้องถึง

(กระตักน้ำ , 82)

นิทานบนท้องฟ้าของยายมีหลายเรื่อง พวกเราฟังสนุกสนาน เมื่อข้างแรมแสงเดือนเหมือนเพชรเม็ดน้อยใหญ่ประดับอยู่ ณ ฟากฟ้าราตรีนั้น ยายชอบท่องกลอนให้เราฟัง

(จันทรคราส , 36)

ร้านประดับสีสันสะท้อนเงากระจกราวกับตัวรังที่เดินล้อยู่กับร่างที่เคลื่อนไหวอยู่ภายในนั้น

(" ทอม - ทอม " , 51)

ขบวนค้อยเคลื่อนคล้อยไปพร้อมกับเสียงโยให้และแดดกลางวันส่องต้องแดดรที่เป่าตัวหนึ่ง ดูเป็นประกายขาววาวไม่ต่างไปจากหยดน้ำที่ออกมาจากขอบตา

(ความตายฯ , 37)

กระดิกใบนี้ ตอนนั้นยังไม่มีรอยขีดข่วน สีเหมือนเส้นของทหารที่เขาใส่มาซื้อยา

(กระดิกน้ำ , 79)

เข้าที่แดดสาดใสและมีลมอ่อนๆ เรายืนเรียงรายกันอยู่หลังบ้าน ริมทะเลแหงนคอมองดูมันจับกลุ่มกันบินว่อนวนอยู่บนท้องฟ้า ดูมืดดำคล้ายควันเพลิงหลุดออกจากปล่องไฟ

(ผี , 105)

จากตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น จะเห็นว่าสิ่งหรือข้อความที่อัศจรรย์ ธรรมชาติ ยกมาเปรียบเทียบนั้นจะมีความยาวค่อนข้างมาก กล่าวคือ มักจะมีส่วนขยายที่ขยายสิ่งที่ยกมาเปรียบเทียบให้ละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น คล้ายดวงดาวเปล่งแสงก่อนร่วงหล่นลงมาคล้ายแสงแปลบปลาบที่ขีดผ่านท้องฟ้า รวกับสีของละอองน้ำที่จับตามเส้นหญ้า รวกับหยดน้ำค้างบนไม้ใบทั้งปวงที่แสงเรือเรืองจากเปลวไฟส่องต้องถึง เหมือนเพชรเม็ดน้อยใหญ่ประดับอยู่ ณ ฟากฟ้าราตรีนั้น สิ่งหรือข้อความที่ยกมาเปรียบเทียบเหล่านี้ จึงช่วยสร้างภาพและขยายภาพสิ่งธรรมดาทั่วไป เช่น สะเก็ดไฟ ประกายดาบ สีหน้า แสงดาว เงากระจก แตรกระดิกน้ำ เป็นต้น ให้ปรากฏภาพที่มีแสงสีอันแจ่มชัด และมีรายละเอียดที่สร้างความชัดเจนมากขึ้น และเป็นภาพพจน์ที่แปลกแตกต่าง ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพที่ชัดเจนลึกซึ้งยิ่งขึ้นด้วย

1.1.2 การใช้ภาพพจน์เพื่อขยายให้เห็นภาพของรูปทรงและปริมาณ

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้ภาพพจน์เพื่อขยายให้เห็นภาพของรูปทรงของวัตถุสิ่งของต่างๆ และปริมาณของสิ่งของให้ละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น โดยเปรียบเทียบกับสิ่งอื่นที่คนทั่วไป รู้จักกันดี รวมทั้งเปรียบเทียบกับลักษณะของสัตว์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ดังนี้

เธอผู้หอบใบปลิวมาชะงักหยุดอยู่เบื้องหน้าผมบนชอยเล็กๆแคบๆ
เปลี่ยว และยาวเหยียดเหมือนเส้นทางรถไฟ

(เธอยังมีชีวิตอยู่ฯ , 52)

ช่างต่างกันเสียจริงๆ เมื่อเธอก็มองตัวเองภายใต้ชุดเสื้อผ้าสีซีดๆ
กับหน้าตาและเรือนกายของเธอที่มีเครื่องประดับแค่สายสร้อยทองคำบางเบาตรงข้อมือราวกับ
ฝอยกังแห้ง

(นางฟ้า - ทาสี , 98)

โรงเรียนของเราสวยแท้, ในความทรงจำนั้นยังแม่นยำ - ตัวตึกหิมาสสูง
สองชั้น, หลังคากระเบื้อง, ผนังปูนป้ายเป็นเกล็ดซ้อนคล้ายลำตัวพญานาค

(เพื่อนร่วมชั้น , 39)

ถนนเงินผืนแห่งหมู่บ้านเลียบกำแพงต่ำของวัดไทรยามคำคูดอกเดี่ยวไป
มาเหมือนงูพิการเลื้อย

(หมายเหตุฯ , 15)

สีของรถแก่งเหี้ยมอ่องจอดเรียงกันเป็นแถวแนวไกลสุดลูกหูลูกตาราว
กับทะเลรถยนต์

(ทะเลรำลึมโตก , 25)

เมื่อหันออกจากตัวสถานีรถไฟแล้ว เขาก็เดินตั้งตามถนนไปเรื่อยๆ มุ่ง
หน้าอย่างคุ้นเคยไปสู่ตำบลบ้านชายทะเลที่ตลอดสองข้างทางมีแต่ป่าติ๊กที่จอบแจไปด้วยผู้คน
แปลกหน้าและรถวิ่งขวิดไขว่

(ทะเลรำลึมโตก , 26)

เขาฝันว่ากลับบ้าน , เห็นทุ่งสีทองและคลื่นขาวจรดตีนเขา

เขาฝันว่ากลับบ้าน , เห็นทุ่งสีทองและกลิ่นข้าวจรดตีนเขา
(ภาพฝัน , 49)

ที่เก็บศพเปลี่ยนแปลงไปเช่นเดียวกับอารามแห่งนี้ จากเมื่อสิบสองปี
ก่อนสุสานความตายเต็มไปด้วยสีขาวและสะอาด เป็นรูปก่ออิฐขึ้นด้วยฝีมืออันประณีต เป็นแถว
ยาวมีหลายชั้นคล้ายกับแพลตตามเมืองใหญ่ และแต่ละช่วงมีหมายเลขบอกแทนชื่อคนตาย
คล้ายกับบ้านมีเลขที่

(ความตายฯ , 41 - 42)

"วัดกำลังมีงาน ช่างแกะ แต่เสียงรถที่เขาย่าอยู่ตลอดนะชีอาจะทำ
ให้คอนโดมิเนียมของพ่อพังลงมาได้" ฉันทิดพลางแหงนดู "ห้อง" ของพ่อที่ตั้งอยู่บนชั้นที่
สองอย่างอดเป็นห่วงไม่ได้

(ความตายฯ , 43)

ทุกคนหลับนอนอยู่ในบ้านเช่าเช่ารูนุในชอกมุมของเมืองหลวงที่
มิดชิดมุมหนึ่ง

(ฉากสุดท้าย , 106)

ลูกโตขึ้นทุกวัน ... เธอว่าปณสะอื่น ... เขาอนอยู่ในห้องนั้น เล็กแคบ
เช่ารูนุ

(ร่มรัก , 130)

ผมมันกระต่ายบางๆ 2-3 แผ่น เหน็บเข้ากระเป่า หลังก้าวเท้าออก
จากบ้านเช่าเล็กและแคบคล้ายเตาไฟที่แมวอาศัยนอนนั้นเป็นปกติประจำวัน

(เธอยังมีชีวิตอยู่ , 48)

ที่นี่มีสะพานไม้ที่ทอดข้ามน้ำครายาวที่สุดของโลกก็ว่าได้ คือ หลังจาก
ที่ลงจากรถมอเตอร์ไซด์รับจ้างแล้วก็ต้องเดินไต่สะพานจากที่สูงและมาเป็นจุดแห่ง จนสุดร้อน
แทบไหม้ นั่นแหละถึงได้ถึงบ้านที่ตั้งเรียงซ้อนกันอยู่เหมือนกับวังนกพิราบ

(วันพิเศษ , 68)

เขาทั้งคู่เป็นช่างก่อสร้างจึงซื้อรถปิคอัพเอาไว้ใช้งานคนละคัน จักรยานคันเล็ก ๆ มีไว้สำหรับหลาน ๆ ทีวีเล่นในชอยน่อยกับเครื่องใช้อื่นจำเป็น และสิ่งประดับตกแต่งบ้านที่มองเหมือนวังนกพิราบทันสมัยอันพึงมี

(ผืนแผ่นดินตฤณชาติ , 152)

โรงเรียนของเราสวยมาก มีตึกเก่าป้ายปูนที่ผนังตึกต่างๆ คล้ายกับเกล็ดตฤณานาคที่เมื่อต้องฝนก็จะกระจายออกเป็นสายเล็กๆ สะพรั่งไปทั่วตึก

(วันเวลากับเพื่อนเก่า , 70)

เสียงระฆังกังวานไปทั่วทั้งทุ่งและเรือนโรงเรียนที่ไม่ผิดกับโรงนา

(ในกระแสดวงแห่งกาลเวลา , 64)

จากตัวอย่างที่ยกมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าภาพพจน์ดังกล่าวช่วยสร้างภาพ และขยายภาพวัตถุและสิ่งของต่างๆ ให้ชัดเจน มีรายละเอียดที่สร้างความแจ่มชัดมากยิ่งขึ้น โดยนำสิ่งที่คนทั่วไปคุ้นเคย หรือลักษณะที่อยู่ของสัตว์ที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันมาเป็นสื่อเปรียบเทียบ เป็นการเปรียบเทียบที่แปลกใหม่ เช่น เปรียบถนนที่คดเคี้ยวว่าเหมือนกับ งูพิการเลื้อย ซึ่งโดยทั่วไปจะเปรียบเทียบว่าเหมือน งูเลื้อย เท่านั้น การเพิ่มส่วนขยาย "พิการ" ขยาย "งู" เป็น งูพิการ จึงสื่อภาพของถนนที่คดเคี้ยวไปมาอย่างไม่สม่ำเสมอ คล้ายกับลักษณะการเลื้อยของงูซึ่งไม่ใช่งูทั่วไป แต่เป็นงูพิการ ดังนั้นลักษณะการเลื้อยจึงไม่คงที่ จึงเป็นภาพพจน์ที่แปลกใหม่และขยายรายละเอียดให้ชัดเจนขึ้น

นอกจากนี้ ภาพพจน์บางส่วนจะเป็น ภาพพจน์แบบอุปลักษณ์ (Metaphor) คือ ภาพพจน์เปรียบเทียบโดยนำลักษณะเด่นของสิ่งที่ต้องการเปรียบเทียบกล่าวทันที อาจมีคำเชื่อมโยงหรือไม่มีคำเชื่อมโยงก็ได้ ถ้ามีมักจะมีคำว่า "เป็น" "คือ" เป็นคำเชื่อมในที่นี้ เช่น ป่าตึก ทะเลรถยนต์ คลื่นข้าว คอนโดมิเนียม คำว่า "ป่า" "ทะเล" "คลื่น" ล้วนแสดงให้เห็นปริมาณที่มีจำนวนมาก ส่วน "คอนโดมิเนียม" มีความหมาย โดยนัยหมายถึงสิ่งก่อสร้างอันทันสมัยหรูหรา ไม่มีบรรยากาศของความเศร้าสลดหรือความสงบ เยือกเย็น ซึ่งต่างจากสถานที่เคยเป็นมาแต่เดิม สอดคล้องกับสารสำคัญของเรื่องที่แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของงานศพรวมทั้งสุสานในยุคปัจจุบันซึ่งแตกต่างจากอดีตมาก สะท้อนให้เห็นว่าในปัจจุบัน ผู้คนให้ความสำคัญแก่วัตถุมากกว่าจิตใจ

1.1.3 การใช้ภาพพจน์เพื่อขยายให้เห็นลักษณะทางกายภาพของมนุษย์

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้ภาพพจน์เพื่อขยายให้เห็นภาพลักษณะทางกายภาพของมนุษย์ให้ละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น โดยใช้สื่อเปรียบเทียบที่ใกล้ตัว ดังนี้

อะไรไม่ร้ายเท่ากับดวงตาของเขาดูลึกถึลวังเวงเหมือนกับควมมีคนอก
ร้านเหล้า ทั้งที่เขาี่ยมเห็นฟันขาวและบอกถึงความตั้งใจที่ได้พบเพื่อนเก่า

(นักรบ , 61)

ดวงตาแดงคั้งเลือดหรือลงเล็กน้อย

(กาลเวลา , 77)

ดวงตาที่เขม็งมีจุดสีแดงคั้งตาสัตว์

(แล้วหน้่าพรกก็แหลกลาญ , 138)

ผู้ชายล่าสันก้าวเข้ามานั่งร่วมโต๊ะกับนางทั้งสอง นัยน์ตาเขาเป็นสีแดง
คั้งเม็ดมะกล่ำตาหนู

(ร้านเหล้า , 135)

แม่ทัคดอกขบาริมหูซ้าย สีแดงเรื่อเรื่อเงอแสงไต้ยั้งขบไบหน้าเจ้าคู
เต่นเหมือนเดือนบนฟ้าันแล้ว

(งามแสงเดือน , 28)

หน้าตาหล่อนถมึงทิงเหมือนนางยักษขมุขิ

(เพลงสุรา , 64)

มีทหารแต่งเครื่องแบบสวยงามอยู่หลายคน แต่หน้าตาถมึงทิงเหมือน
จะมาจับคนในอำเภอนี้ไปฆ่า

(เกณฑ์ทหาร , 89)

ผิวของเขาคล้ำกร้าแดด มองดูเป็นจ้ำๆ คล้ายกับผนังอิฐสีขาวที่ต้อง
รอยตำเป็นต่างดวง

(นักรบ , 61)

ผมหยิกหยอยก็ออกสีแดงตำราวกับเปลือกไม้ย้อม

(ใบ้ ผู้ชนะที่แท้จริง , 99)

“ไม่เหมือนคุณพีนี้ อยู่เมืองกรุงอร่ามเหลืองเหมือนพระพุทธรูปเข้าไป
ทุกที คุณพีไม่แก่ สวยงามจับตาของบุญตาจริง ๆ”

(ภาพฝัน , 51)

เธอมองเหมือนกับนางเอกในนิยายพาฝัน ไบหน้าสวยและเนื้อแน่น
และทั้งแน่นทั้งงาม ไปในทุกสัดส่วนของเรือนกายและหัวใจ

(เพลงสุรา , 66)

ร่างขาวผุดผ่อง บางเหมือนกับไม้เหลา

(นิยายกลางคืน , 24)

ร่างบอบบางอย่างไม้เหลาและเนื้อนุ่มราวฟองน้ำเปื่อยเป็ล้าอ่อนพลิ้ว
อยู่ในร่างกำยำปานยักษ์

(กาลเวลา , 81)

เราไม่ชอบเลยเรื่องตำราวจทหารนะ พวกนายคูหุนเราซี ผอมเป็นกึ่งแห้ง
อย่างนี้

(นักรบ , 60)

หมวดเครารุงรังบนไบนาก็ปรกรกความสวยสง่าที่เคยมีจนหมดสิ้น
เหลือแต่ร่างแกร่งสูงและปูดโปนด้วยโครงกระดูก เหมือนแท่งหินวางตั้งอยู่

(นักรบ , 61)

เธออยู่ในชุดสีขี้ม้า ดูขึงขังตลอดร่างผึ่งผายคล้ายทหารหญิง

(เรื่อง(ไม่)จริง , 146)

ทรวงอกภายใต้ผ้าผูกใจมสะท่อนถี่ชอบ ขณะที่มองร่างเรอรักรลูก
นัยน์ตาเหมือนซากศพของสามี

(บนเส้นทางของหมาบ้า , 169)

ทั้งคู่หลักประตู่เข้าไป พบร่างชราผ่ายผอมนอนตายแข็งคล้ายกับโครงกระดูกกองอยู่

(สายน้ำแห่งความท้อแท้ , 55)

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้สื่อเปรียบเทียบหลายอย่างที่ใกล้ตัวและคนทั่วไป รู้จักดีมาเปรียบเทียบให้เห็นลักษณะทางกายภาพของมนุษย์ให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น ดวงตา โขนหน้า ผิว ผม และร่างกาย ข้อความที่นำมาเปรียบเทียบมีทั้งข้อความที่เปรียบกันอยู่ทั่วไป เช่น ดวงตาแดงดังเลือด หน้าตาถมิ่งทึ่งเหมือนนางยักษ์ และข้อความที่เปรียบต่างไปจากที่เคยเปรียบกันมา เช่น ร่างขาวผุดผ่องบางเหมือนกับไม้เหลา ผิวที่คล้ำเป็นจ้ำๆ คล้ายกับผ่น้ำอิฐสีขาวที่ต้องรอยดำเป็นต่างดวง การใช้ข้อความที่ต่างไปจากที่เคยปรากฏในวรรณกรรมทั่วไป ช่วยให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพที่ละเอียดชัดเจนมากยิ่งขึ้น ทั้งยังสะทุดเด่นชวนให้เกิดจินตนาการที่กว้างไกล

1.1.4 การใช้ภาพพจน์เพื่อขยายภาพความทุกข์ยากของมนุษย์และความโหดร้ายของสังคม

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้ภาพพจน์เพื่อขยายภาพความทุกข์ยากของมนุษย์และความโหดร้ายของสังคมในแง่มุมต่างๆ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.1.4.1 การใช้ภาพพจน์โดยใช้สภาพธรรมชาติเป็นสื่อเปรียบเทียบ

1.1.4.2 การใช้ภาพพจน์โดยใช้สัตว์เป็นสื่อเปรียบเทียบ

1.1.4.1 การใช้ภาพพจน์โดยใช้สภาพธรรมชาติเป็นสื่อเปรียบเทียบ

นกใหญ่อย่างพ่อได้ถูกพายแห่งคืนวันฉีกปีกทำสายรังให้ย่อยยับไปนานแล้วเหลือเศษซากอย่างที่เห็น

(ทะเลร่ำลมโตก , 31)

จะมีอะไรพูดกันได้ให้ปวดร้าวไปเปล่าๆ ระหว่างเขากับหล่อน
ที่เหมือนกับว่ากำลังยืนอยู่ในเรืออันอ้างว้างผจญอยู่กับพายุและฝนฟ้ามีดคะนองหนัก
(ทะเลร่ำลมโศก , 31)

เขานึกถึงทะเลอันตามัน เรือพม่า และซองโทรเลขจากแม่ คิด
ถึง น้องสาวกับครอบครัว นึกถึงพ่อและตัวเองที่เหมือนกับว่าเรือทั้งหลายเหล่านี้ได้ล่มจมลง
แล้วด้วยมรสุมแห่งความเปลี่ยนแปลงที่เห็นอยู่
(ทะเลร่ำลมโศก , 32)

และที่สุด หลานสาวตัวน้อยๆ ของเขาที่ทำให้เขานึกถึง
“ได้กั๊ง” ยุคใหม่ กับเรือชีวิตที่กำลังแล่นอยู่บนบกของหล่อน ดูช่างน่าหวาดหวั่นในการผจญ
ต่อพายุแห่งชะตากรรมวันหน้า
(ทะเลร่ำลมโศก , 32)

มีบางคนทีกลับมามีบ้าน ในสภาพที่ยังคงปกติดีทุกอย่าง
นอกจาก หัวจิตหัวใจที่ได้แหลกสลายไปแล้วคล้ายลูกคลื่นปะทะหินที่แตกออกเป็นฝอยฝ่น
(ลมวน , 120)

ใบหน้าอันเบิกบานของเมียและแววตาอันตื่นของลูก แม้เป็น
ความสุขอันชั่วแล่นมันก็มีความหมายต่อชีวิต - ชีวิตอันเต็มไปด้วยความแห้งแล้งไม่ผิดที่มุ่งนาไร่
ฝน
(บนท้องน้ำเมื่อยามค่ำ , 151)

อัคริ ธรรมโชติ เก็บเกี่ยวภาพความทรงจำของธรรมชาติ
ในแผ่นดินถิ่นเกิดมาเป็นสื่อเปรียบเทียบ เพื่อสร้างภาพความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์และ
ความโหดร้ายของสังคม สภาพธรรมชาติดังกล่าวจะเป็นสภาพธรรมชาติที่โหดร้าย เช่น มรสุม
พายุ หรือฝนฟ้าที่คะนองหนัก เพื่อสื่อถึงความทุกข์ที่หนักหนาสาหัสปานกัน หรือสภาพธรรม
ชาติที่ ไกลเคียงกับสภาพความเป็นทุกข์นั้น เช่น เปรียบเทียบหัวใจที่แหลกสลาย คล้าย
ลูกคลื่นปะทะหินที่แตกออกเป็นฝอยฝ่น ภาพธรรมชาติดังกล่าวสามารถโน้มน้าวผู้อ่านให้เกิด
ภาพที่ละเอียดชัดเจน

นอกจากนี้ภาพพจน์บางส่วนของอัคริ ธรรมโชติ จะทำ
หน้าที่ “สร้าง” ภาพไม่ใช่ “ขยาย” ภาพ สังเกตได้ว่าสิ่งที่ถูกเปรียบเทียบไม่มีรายละเอียด แต่

รายละเอียดจะปรากฏอยู่ที่สิ่งหรือข้อความที่นำมาเปรียบเทียบ หรือเรียกว่าเป็น “ภาคแสดง” และมักจะมีส่วนขยายให้รายละเอียดอยู่เสมอ เช่น

จะมีอะไรพูดกันได้ให้ปวดหัวไปเปล่าๆ ระหว่างเขากับหล่อน ที่เหมือนกับว่ากำลังยืนอยู่ในเรืออันอ้างว้างผจญอยู่กับพายและฝนฟ้ามีดคะนองหนัก

เขานึกถึงทะเลอันค้ำมัน เรือพม่าและซองโทรเลขจากแม่ คิตถึงน้องสาวกับครอบครัว นึกถึงพ่อและตัวเขาเองที่เหมือนว่าเรือทั้งหลายเหล่านี้ได้ล่มจมลง แล้วด้วยมรสุมแห่งความเปลี่ยนแปลงที่เห็นอยู่

ด้วยเหตุนี้เองจึงทำให้ข้อความที่ยกมาเปรียบเทียบในเรื่องสั้น ของอัศศิริ ธรรมโชติ มีขนาดยาวเป็นพิเศษ แต่ก็ยังเป็นลักษณะพิเศษที่ช่วยสร้างจินตภาพในใจ ผู้อ่านให้ชัดเจนลึกซึ้งมากขึ้น

1.1.4.2 การใช้ภาพพจน์โดยใช้สัตว์เป็นสื่อเปรียบเทียบ

คนพวกนี้ถูกกักอยู่ในคุกเรือนกำนันที่มีรั้วลวดหนามล้อม ดูล้ายกับนกตีนกรง

(“ชายชาติ...” , 110-111)

มันไต่ยีนเสียงปิ่นดั่งขึ้นไกลจันแสบแก้วหูสองข้าง ไต่ยีนเสียง หวีตร้องคังวุ่นวายสับสนขึ้นมาแทนที่ - และแลเห็นร่างอ้ายหนุมคู่ว้าของพลับพลึงมันร่วงลง เหมือนหนึ่งนกปีกหัก

(งามแสงเดือน , 32)

ร่างของคนบนหลังม้าร่วงหล่นลงมาเหมือนนกกตกกิ่งไม้ลงบน พื้นดินชั้นที่กระจายกระจายอยู่ท่ามกลางเส้นสายขาโค้งของลมฝน

(เช้าวันต้นฤดูฝน , 126)

ถึงตอนนี้พวกเราช่วยกัลยาได้ไม่มากนัก เพราะกลุ่มถูกตัด กระจายต้องนั่งสามล้อเข้าไปโรงเรียน และรถก็วิ่งเลยผ่านหน้าบ้านของเธอไปเหมือนกับนกที่ โบกบินไปในทุกตอนเช้าของวันใหม่ถึงเพื่อนผู้อ่อนแอไว้เบื้องหลัง

(กัลยา (ณ) , 45)

เพื่อนที่คุ้นเคยกันมาแต่เด็กและเขาได้พบตรงหน้าโรงแรม
แห่งหนึ่งเป็นคนนอกเล่าแก่เขาที่ยังมีนอยู่คล้ายกับปลาถูกทุบหัว
(ทะเลรัลมโตก , 27)

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้สัตว์ที่เราคุ้นเคยกับสภาพชีวิต
และกิริยาอาการของมันเป็นอย่างดีมาเป็นสื่อเปรียบเทียบ เช่น นกตีนกรง นกปีกหัก นกตก
กิ่งไม้ ปลาถูกทุบหัว เพื่อแสดงสภาพความทุกข์ยากของคนในสังคมในแง่มุมต่างๆ อย่าง
ละเอียดชัดเจนยิ่งขึ้น ภาพพจน์ดังที่ได้กล่าวมาทั้งหมด จึงทำให้ ผู้อ่านเข้าใจลึกซึ้งถึงสภาพ
ความทุกข์ยากของเพื่อนมนุษย์และความโหดร้ายที่เพื่อนมนุษย์เหล่านั้นได้รับจากสังคม

1.1.5 การสร้างภาพพจน์เพื่อขยายให้เห็นภาพของเหตุการณ์ทั่วไป

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้ภาพพจน์เพื่อขยายให้ผู้อ่านมองเห็นภาพของ
เหตุการณ์ต่างๆ ทั่วไป โดยเปรียบเทียบกับภาพธรรมชาติ ดังนี้

ผมนอนอ่านหนังสือผลงานการเขียนของชายหนุ่มหน้าตาดีที่จะมาเป็น
ว่าที่ลูกเขยด้วยความตื่นตะลึงพรึงเพริด พลังก็ให้รู้สึกว่่านักเขียนดังวัยอายุใสอย่างเขาได้ทำตัว
อยู่ราวกับเรือที่จอดนิ่งสนิทอยู่ในโลกแห่งอักษรนั้น มิได้ตระหนักรับรู้ถึงคลื่นแรงลูกหลังที่กำลัง
ไล่ตามมาเอาเสียเลย

(คู่เหมือน , 164)

มาถึง ณ บัดนี้จะเหลืออยู่สิ่งเดียวก็คือการพูดจาฝังกู่, โดยไม่เกรงใจว่า
อีกคนหนึ่งนั้นจะเป็นหญิงงาม และเราทั้งสามก็ต่างกันแล้วเหมือนดาวโคจรออกวิถีทางใหม่
(เพื่อนร่วมชั้น , 39)

กาลเวลาผ่านไปพร้อมกับฤดูกาลต่างๆ ที่มาเยือนแล้วก็จาก - ดอกไม้
บานแล้วก็โรย, ฝนตกแล้วก็หนาว แล้ว ดูธรรมชาติเหลือเกินสำหรับโลกและชีวิต - ชีวิตคู่ของ
เขากับเมียนั้นเล่าก็มีได้มีอะไรแตกต่างจากธรรมชาติที่ว่า

(เพลงสุรา , 61)

ที่โต๊ะตัวน้อยของนางทั้งคู่นั้นมีขวดเบียร์ว่างเปล่าวางตั้งอยู่หลายขวด
ทั้งสองคุยกันด้วยเสียงดังขึ้นเรื่อยๆ คล้ายกับเสียงฝนที่นิ่งฟังอยู่แต่ไกล

(ร้านเหล้า , 139)

“ก้านบอกว่าการเมืองต้องกักคนเหล่านี้ไว้” แก่นไต้ยีนไม่ใส่ใจ คำว่า
การเมือง อยู่ไกลเกินเหมือนทะเลน้ำลึก

(“ชายชาติ...” , 111)

นี่มันไม่เช่นนั้น ! อะไรๆ มันก็เปลี่ยนไปแล้วสิ้น พลับพลึงคนสวย
คนหวงตัวมาเปลี่ยนไปไม่แน่ดังห้วงน้ำในลำคลอง

(งามแสงเดือน , 29)

เพื่อนเก่าเป็นเหมือนดาวส่งแสงแววอยู่กับความมืดของตัวเธอ

(นางฟ้า - ทาสี , 97)

ความเป็นเพื่อนได้เดินคืบหน้าไปเรื่อยๆ กล้ายต้นไม้ที่ลงรากซิดติดกัน
แล้วเกี่ยวพันเข้ากันเพื่อความมั่นคงของลำต้นทั้งสอง

(แล้วหญ้าแพรกก็แหลกลาญ , 135)

“คะ” เธอพูดได้เท่านั้น เสียงแผ่วเบาฟังคล้ายกับฝูงปลาแหวกสายน้ำ
อยู่ใต้ราวสะพาน

(โลกีย์ไม่วิสัย , 71)

วัยรุ่นกลุ่มหนึ่ง - พวกเขากำลังจับกลุ่มระเริงระบำเต้นร่าวนไปรอบๆ
กองไม้ที่สะสมเปิดวูบไหว ดูคล้ายกับฝูงผีเสื้อที่บินร่อนอยู่เหนือพุ่มไม้ดอกแดงฉาน

(สายน้ำแห่งความท้อแท้ , 54)

ครั้นแล้วเสียงปรบมือเปาะแปะก็กลับเจียบลง เมื่อผู้ชนะหมายเลขยี่สิบ
เดินถือถ้วยใบโตมาส่งต่อให้โบ้ พลังก็ซุมือขึ้นท่ามกลางเสียงโห่ร้องราวกับเสียงคลื่นทะเลเมื่อ
ยามหน้ามรสุม

(โบ้ ผู้ชนะที่แท้จริง , 103)

เราต่างผ่านวันเวลาที่คล้ายว่าลมเหเรือออกไปร่องน้ำที่ต่างกันยิ่งขึ้น
ทุกๆ ที่

(เพื่อนร่วมชั้น , 45)

บรรยากาศบนโรงพักยามดึกเงียบสงัด ขนาดคลื่นวิทยุและเสียงโต้ตอบ
กันของตำราวฟังเหมือนเสียงคนตะโกนฝากคลื่นลมอยู่กลางทะเล
(“มาลัย” ของจำเริญ , 34)

เขาจะบอกอย่างนั้น ก่อนจะเริ่มวันไถหว่านที่บริสุทธิ์สะอาดเหมือน
สายฝนต้องฤดูต่อมา
(เช้าวันต้นฤดูฝน , 122)

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้ภาพธรรมชาติใกล้ตัวเป็นสื่อเปรียบเทียบเพื่อให้
เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นได้ปรากฏเป็นภาพอันแจ่มชัดในใจผู้อ่าน เช่น เปรียบการเปลี่ยนแปลง
ของคนเหมือน ห้วงน้ำในลำคลอง และเปรียบเสียงพูดของคนกับสภาพธรรมชาติ เช่น คล้ายกับ
ฝูงปลาแหวกสายน้ำอยู่ใต้ราวสะพาน และ ราวกับเสียงคลื่นทะเลเมื่อยามหน้ามรสุม ซึ่งเป็น
สภาพธรรมชาติที่มีรายละเอียดขยายความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ภาพพจน์ส่วนใหญ่จะมีส่วนขยาย
ยาว ช่วยให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพที่แจ่มชัดยิ่งขึ้น เช่น เปรียบความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนที่
คิดหน้าไปเรื่อย ๆ คล้าย ต้นไม้ที่ลงรากชิดติดกัน แล้วเกี่ยวพันเข้าหากัน เพื่อความมั่นคงของ
ลำต้นทั้งสอง ภาพพจน์เหล่านี้ทำให้ ผู้อ่านสามารถมองเห็นภาพเหตุการณ์เหล่านี้ได้ละเอียด
ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยโยงภาพธรรมชาติที่เคยประสบพบเห็นอันเป็นสื่อเปรียบเทียบเข้ากับเหตุการณ์
ดังกล่าว นอกจากนี้ภาพธรรมชาติบางภาพก็มีส่วนกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการที่กว้างไกล
เนื่องจากเป็นภาพธรรมชาติที่บางคนอาจไม่เคยสัมผัส เช่น “ทะเลน้ำลึก” “เสียงคลื่นทะเลเมื่อ
ยามหน้ามรสุม” ผู้อ่านจึงต้องสร้างภาพเหล่านี้ขึ้นเองจากประสบการณ์ที่เคยได้ยินได้ฟังมา

1.2 การใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึก

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้ภาพพจน์เป็นสื่อแสดงความคิดและอารมณ์ความรู้สึก ทั้งนี้
เพื่อสร้างพลังที่จะก่ออารมณ์สะเทือนใจให้ลึกซึ้งกว้างขวางยิ่งขึ้น จากการศึกษาพบว่าสามารถ
แบ่งเป็น 5 ประเภท ดังนี้

- 1.2.1 การใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงความรู้สึกเหงา เศร้าและอาลัย
- 1.2.2 การใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงความรู้สึกทุกข์ทรมานหม่นหมอง
- 1.2.3 การใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงความรู้สึกตกใจและน่าสะพรึงกลัว
- 1.2.4 การใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงความรู้สึกชื่นชม
- 1.2.5 การใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงความรู้สึกรำเริงแจ่มใส

1.2.1 การใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงความรู้สึกเหงาม เสร้าและอาลัย

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกเหงาม เสร้าและอาลัย โดยใช้สิ่งต่างๆ เป็นสื่อเปรียบเทียบ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 4 ประเภท ดังนี้

1.2.1.1 การใช้สภาพธรรมชาติเป็นสื่อเปรียบเทียบ

1.2.1.2 การใช้ดนตรีและเพลงเป็นสื่อเปรียบเทียบ

1.2.1.3 การใช้สิ่งของและสถานที่เป็นสื่อเปรียบเทียบ

1.2.1.4 การใช้กิริยาอาการและสภาพของคนทีเหงามเศร้าสร้อยเป็นสื่อเปรียบเทียบ

1.2.1.1 การใช้สภาพธรรมชาติเป็นสื่อเปรียบเทียบ

เปลวแดดอันร้อนร้าวบนถนนลูกรังเส้นเล็กๆที่ทอดทับไปสู่หมู่บ้าน
ทำให้ตันหน้ำสองข้างทางดูเงื่องหงอย

(บนเส้นทางของหมาบ้า , 167)

ฝนพรำคล้ายร่ำไห้ เมื่อผมกับเธอเดินลงมาจากศาล

(ร่มรัก , 131)

ทะเลที่นิ่งเป็นแผ่นกระจกเหลือแต่ลมครว้างให้พิศวงอย่างเศร้าๆ

(ทะเลร่ำลมโตก , 26)

ผมลุกขึ้นเมื่อฟ้าสว่างมากแล้วระหว่างที่ลมไล่คลื่นอยู่เสียงเศร้าๆ
และคล้ายว่าทะเลนั้นร่ำหาอะไรอยู่ไม่หยุดหย่อน

(ทะเลร่ำลมโตก , 32)

เด็กเริ่มรุ่มมองดูเขาด้วยนัยน์ตาค้าง ก่อนหลุดเสียงแผ่วๆ คล้าย
กับลมครว้างเศร้าๆ ออกมาว่า "พวกเขาคงตายกันหมดแล้ว"

(ทะเลร่ำลมโตก , 27)

1.2.1.2 การใช้ดนตรีและเพลงเป็นสื่อเปรียบเทียบ

เสียงร้องครางของลูกกับเสียงร่ำไห้ของเมียรัก คล้ายบทเพลง
โศกเศร้าที่เขย่าหัวใจให้หม่นหมอง

(“ทอม-ทอม” , 54)

ชายหนุ่มนึกถึงชีวิตเร่ร่อนของตนเองที่เหมือนเพลงขลุ่ยไทยให้
ไม่มีที่มาที่ไป นอกจากคืนวันอันปวดร้าวที่ฝังเป็นรอยจารึกอยู่ เขาพ่ายแพ้...

(สายน้ำแห่งความท้อแท้ , 52)

เขาพยายามจะควบคุมหัวใจตนเองไม่ให้หวั่นไหวไปด้วย เขารู้สึก
ว่ามันคล้ายกับฟังเสียงเพลงจากดนตรีที่มีทำนองเศร้า อยากร้องให้ตามไป แต่ก็อายคนอื่น
กลัวเขาจะหาว่าอ่อนแอ และเป็นคนอ่อนต่อโลก

(ทุกข์ของลุง , 48)

แม้แต่เสียงนกสาธิตาร้องเพลงจากคาคบไม้ก็เคียดตายและสิ้นหวัง

(ฤดูร้อนใต้ต้นตะแบก , 89)

ปูปิดฉากสุดท้ายของชีวิต - อ้าลาจากโลกและครอบครัวเชื้อสายไป
อย่างงามสง่าและยิ่งใหญ่ เขารู้สึกอย่างนั้น เป็นการลาจากไปสู่อีกโลกหนึ่งอย่างสวยงามและ
เต็มไปด้วยความอบอุ่นในท่ามกลางคนที่รักและรักปู ซึ่งพวกเราพากันร่ำไห้เหมือนเสียงดนตรี
ส่งท้ายก่อนละครเรื่องยิ่งใหญ่จะปิดฉากอันเป็นโศกนาฏกรรมลง

(จากลา...ไกลบ้าน , 127)

อัศศิริ ธรรมโชติ ได้เลือกเอาเสียงดนตรีหรือเสียงเพลงอันเป็น
เสียงที่ทำให้มนุษย์รู้สึกเพลิดเพลิน หรือเกิดอารมณ์รัก โศก รื่นเริง ได้ตามทำนองเพลงนั้นๆ
มาเป็นสื่อเปรียบเทียบ โดยได้เลือกเสียงดนตรีหรือเสียงเพลงที่มีทำนองแสนเศร้ามาใช้แทน
อารมณ์ความรู้สึกอันเหงาเศร้าและหมองหม่น ซึ่งเป็นสื่อที่เข้าถึงผู้อ่านโดยทั่วไป เนื่องจาก
เสียงดนตรีหรือเสียงเพลงคือเครื่องบันเทิงที่มนุษย์แทบทุกคนรู้จักและคุ้นเคยเป็นอย่างดี
ภาพพจน์ดังกล่าวข้างต้นจึงช่วยโน้มน้าวผู้อ่านให้เข้าใจความรู้สึกของตัวละครอย่างลึกซึ้ง

1.2.1.3 การใช้สิ่งของและสถานที่เป็นสื่อเปรียบเทียบ

อาลัยลา
รถเร่งฝีจักรเร็วขึ้นพร้อมกับปล่อยหูดครวญครางอยู่อย่างอ้อยอิ่ง
 (รถไฟครั้งที่ห้า , 159)

รถไฟเปิดหูดครวญเหมือนหนึ่งคนร้องไห้ขณะชะลอฝีจักรเบาลง
เมื่อใกล้ถึงสถานีข้างหน้า
 (รถไฟครั้งที่ห้า , 164)

รถไฟเปิดหูดครวญหวนละห้อย ฟังเหมือนคนร้องไห้อีกครั้งหนึ่ง
แล้วเร่งฝีจักรเร็วแรงอีกทีก็โครมครามเมื่อข้ามสะพานสูง
 (รถไฟครั้งที่ห้า , 166)

เรือหาปลาและคลื่นซึ่งยามนี้ไม่มีใบให้เห็นแล้วนอกจากเสียงคราง
ของเครื่องยนต์ฟังเศร้าคล้ายเสียงหอบหายใจที่เศร้าสร้อยของพวกเขา
 (ลมวน , 117)

นึกถึงดวงหน้าอันสะอาดในชุดเสื้อฝ้ามอมแมมและที่ทำอัน
ตระหนักที่เราได้พบกันบนชอยเหงาอ้างว้างเมื่อเช้าตรู่ของวันนั้น
 (เธอยังมีชีวิตอยู่ , 51)

งานสร้างสุขศาลาที่แลเห็นแต่โครงไม้ยื่นเหงาอยู่ริมแม่น้ำ ขอเขา
ได้มีส่วนร่วมด้วยอย่างจริงจังสักครั้งเกิด
 (กระตักน้ำ , 82)

อัศศิริ ธรรมโชติ ได้ให้วัตถุประสงค์ของทำกิริยาอาการประหนึ่งสิ่งมีชีวิตเป็นสื่อเร้าอารมณ์ให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกคล้อยตามไป เช่น รถไฟเปิดหูดครวญ
ละห้อยฟังเหมือนคนร้องไห้ สุขศาลา...ยื่นเหงา หรือให้สถานที่ที่มีความรู้สึกเหมือนคน เช่น ชอยเหงาอ้างว้าง ภาพพจน์เช่นนี้จะทำให้อ่านเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของสิ่งต่างๆ รอบตัวซึ่งจะช่วยให้อ่านเกิดจินตภาพของความเหงาเศร้าที่ชัดเจนลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

1.2.1.4 การใช้กิริยาอาการและสภาพของคนทีเหงาเศร้างสร้อย เป็นสื่อเปรียบเทียบ

ก่อนสงครามจะเลิก, ผมได้เห็นพวกเราหลายคนนอนกลับบ้าน
เกิดมาในโลงไม้ที่ห่มคลุมด้วยธงชาติ - แม่ เมีย และลูกห้าให้อยู่ในขบวนแห่แห่นคล้ายว่าหยาด
น้ำตานันจะกลบเสียงดุริยางค์รำหา

(ลมวน , 120)

เขาพยายามระดับดับเปลวไฟในอกลงให้มอดสนิท แม้จะมีควัน
ลอยคุกรุ่นอยู่บ้าง เขาก็พยายามจะนึกถึงหน้าอันชื่อของพรและใบหน้าอันแสนเศร้างสร้อยคล้ายคน
ซ่อนบาปร้ายของแค้นเมื่อจะจากมา

(โลกีย์ไม่วิสัย , 74)

ในหลายครั้งที่นางรู้สึกว่าเป็นเหมือนคนหลงทาง หลงบ้าน เป็น
คนแก่ที่วุ่นหาทางกลับบ้านไม่ถูก และเหมือนว่าบ้านอันแท้จริงนั้นได้ถูกรื้อทิ้งไปแล้วด้วย
ฝ่ามือของนางเอง

(ผืนแผ่นดินตฤณชาติ , 155)

ยามค่ำผู้คนมาฟังเสียงพระสวดอย่างอ้อยสร้อยลอยขึ้นระหว่าง
ความเงิบสงบ ดูคล้ายกับการปลอบโยน

(ความตายฯ , 35)

ขบวนค้อยเคลื่อนคล้ายไปพร้อมกับเสียงเพลงไทยให้และแดด
กลางวันส่องต่อตรงที่เป่าตัวหนึ่งดูเป็นประกายขาววาวไม่ต่างจากหยดน้ำที่ออกมาจากขอบตา

(ความตายฯ , 37)

ฝนเพิ่งจะขาดเม็ดหยุดไป แต่ถนนเปียกปอน น้ำขังอยู่ตามซอก
หลุมหล่มคล้ายกับหย่อมน้ำตา

(ประวัติศาสตร์ที่ต้องเล่าซ้ำ , 107)

ก่อนหน้านั้นมีฝนตกมาบ้างเหมือนกัน ไปรยละเองบางเบาให้หล่น
ไหลลงมาดูไม่ผิดหยดน้ำตาบนใบหน้าของหญิงสาว

(เธอยังมีชีวิตอยู่ , 48)

แม่น้ำใหญ่ไหลเอื่อยเหมือนคนชราทอดอาลัย สีแดงชุ่นชุ่นเหมือน
คนตกอยู่ในความเศร้า

(ดอกไม้ที่เธอถือมา , 98)

อัศศิริ ธรรมโชติ เปรียบเทียบสภาพต่างๆ ของตัวละครกับสภาพ
ของคนที่อยู่ในภาวะเหงา เศร้า เพื่อสื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความรู้สึกของตัวละครได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น
เช่น เหมือนคนหลงทาง หลงบ้าน เป็นคนแก่ที่ทวาทหาทางกลับบ้านไม่ถูก สภาพดังกล่าวสื่อ
ถึงความรู้สึก เจ็บเหงา อ้างว้าง ว้าเหว่เดียวดาย และเคืองกว้างสับสนจับต้นชนปลายไม่ถูก
พร้อมทั้งรำร้องโหยหาความสุขที่เคยมี ภาพพจน์เหล่านี้ช่วยกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดจินตนาการ
เพราะสิ่งที่นำมาเปรียบนั้นเป็นสภาวะบางช่วงของคนเรา ซึ่งส่วนใหญ่ก็มีประสบการณ์ร่วมทั้ง
โดยตรงและโดยอ้อม และทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจความรู้สึกเหงาเศร้าของตัวละคร หรือ
บรรยากาศอันเศร้าหมองได้เป็นอย่างดี จนก่อให้เกิดความเศร้าอันลึกซึ้งขึ้นในใจผู้อ่าน

1.2.2 การใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงความรู้สึกทุกข์ทนม่นใหม่

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกทุกข์ทนม่น-
ใหม่ โดยใช้สิ่งต่างๆ เป็นสื่อเปรียบเทียบ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 2 ประเภท ดังนี้

1.2.2.1 การใช้ความตาย สภาพคนใกล้ตาย ความเจ็บป่วย และความเจ็บ
ปวดอย่างแสนสาหัสเป็นสื่อเปรียบเทียบ

1.2.2.2 การใช้ไฟเป็นสื่อเปรียบเทียบ

1.2.2.1 การใช้ความตาย สภาพคนใกล้ตาย ความเจ็บป่วย และ
ความเจ็บปวดอย่างแสนสาหัสเป็นสื่อเปรียบเทียบ

ความตายไหลล้นเข้ามาเยี่ยมบ้านฉันครั้งแรก ความเศร้าไม่เคยมี
เข้าครอบคลุมหลังคาบ้าน กิริยาอาการคุกคามของความตายเป็นไปอย่างเชื่องช้า

(ความตายฯ , 35)

โฉมหน้าของความตายข้างวังเวงน่าเกรงขาม

(ความตายฯ , 37)

ความตายเยื้องกรายไปสู่ตัวอย่างร้อนรน

(ความตายฯ , 41)

ฉันรู้สึกถึงความตายครั้งหลังนี้มีกิริยาอาการที่คุกคามอย่าง

เหลือเชื่อ

(ความตายฯ , 43)

บ่อยครั้งในบ้านสตั้มและช่วงชีวิตอันแร้นแค้นสำคัญในกรุงเทพฯ
นั้นความเลวได้มาทำทลายให้เขากระโจนเข้าหาฉันอยู่บ่อยๆ มันบีบคั้นสำไส้อันหิวโหย และรัด
ร่องท้องอันว่างเปล่าทั้งเขาและเธอจนแทบขาดใจฟ่ายแพ้

(เมื่อเย็นย่ำของวันอันร้าย , 102)

นางจดจำได้ว่ารู้สึกอย่างไรในตอนนั้น , เหมือนว่าหัวใจหายคว่ำ
และนางกำลังจะล้มตายไปพร้อมๆ หัวและลูก

(ณ กาลครั้งหนึ่ง , 76)

เขารู้สึกเหมือนไร้ชีวิตและเหมือนคนใกล้ตาย

(เกมใหม่ , 97)

ผู้โดยสารรถไฟคล้ายคนเป็นใบไม้ที่สมัครใจจะจ่อมจมอยู่กับความ
เงิบ เป็นคนเดินทางที่เปล่าเปลี่ยวและดูเหมือนไร้ชีวิต

(รถไฟครั้งที่ห้า , 160)

อุบัติเหตุแห่งชีวิตต่างหากที่ผลึกพาคนมาโรงพัก พวกกันป่วยหน้า
มาที่นี้ด้วยความเจ็บปวดและบาดแผลน้อยใหญ่ต่างกันไป คล้ายกับคนป่วยใช้หมอยาพึ่งหมอ
พยาบาล

(“มาลัย” ของจำเริญ , 33)

เขาจะแน่นในอกเหมือนมีหินหนักงอกได้แทงอยู่ในท้องของเขา
และจะรู้สึกเจ็บแปลบคล้ายว่ามีเข็มร้อยเล่มพุ่งทิ่มแทงลำไส้

(ฉากสุดท้าย , 104)

เขาแลเห็นขุนเขายื่นตระหง่านอยู่เบื้องหน้า ชูยอดเรียวแหลมหายไป
ในก้อนเมฆห้วงอ้นอบอ้าวราวมีเปลวไฟเต้นค้อยเยือกเย็นลงทีละน้อย แล้วรู้สึกอีกอย่าง
เหมือนว่าถูกยอคจนเขานั่นแทงลึกเข้าไปในอก

(โลกีย์ไมวิสัย , 73)

อัคริ ธรรมโชติ ได้ทำให้นามธรรม เช่น ความตาย ความเลว
ทำกิจการเหมือนสิ่งมีชีวิต เพื่อให้ผู้อ่านเห็นภาพความเคลื่อนไหวและกิจการต่าง ๆ
ของนามธรรมเหล่านี้ได้ ซึ่งจะส่งผลให้นามธรรมอันเป็นสิ่งที่เรามองเห็นไม่ได้ในความเป็นจริง
กลายเป็นสิ่งที่มองเห็นได้ในจินตนาการของผู้อ่าน ส่วน สภาพใกล้ตาย ก็คือ สภาพของคน
ทุกข์จนเกือบจะถึงที่สุดที่มนุษย์จะทนได้นั่นเอง ความเจ็บป่วย ก็คือ สภาพที่เป็นทุกข์
ไม่สบายเหมือนปกติ และ ความเจ็บปวดอย่างแสนสาหัส ก็แสดงปริมาณความเจ็บปวดว่ามี
มากมายมหาศาล สิ่งต่างๆ เหล่านี้สื่อให้เห็นความทุกข์ทรมานใหม่และความเจ็บปวดทรมาน
ของตัวละคร ซึ่งจะทำให้อ่านเกิดความเข้าใจในความทุกข์อันยิ่งยวด และเกิดอารมณ์
สะเทือนใจอันลึกซึ้งกว้างขวางร่วมไปกับตัวละครด้วย

1.2.2.2 การใช้ไฟเป็นสื่อเปรียบเทียบ

นัยน์ตาพร่าพราย คราวนี้ไม่ใช่ฤทธิ์เหล่า แต่เป็นฤทธิ์อันร้อนร่า
ที่หลุดออกมาจากส่วนลึกภายในอกอันระอุที่เหมือนกับว่ามีเปลวไฟไหม้สมรมอยู่

(กาลเวลา , 82)

ความอึดอึดกลายเป็นความร้อนไหม้दनเผาเขาทั้งกายา
(นิยายกลางคืน)

มันเหมือนมีไฟกองใหญ่สมเผาไหม้อยู่ในชีวิต

(โลกีย์ไมวิสัย , 69)

เขามีทุกข์จริงๆ เขาเหมือนมีไฟกองใหญ่เผาเผาอยู่ในทรวงอก

(โลกีย์ไมวิสัย , 79)

ไฟ คือสิ่งที่ก่อให้เกิดความร้อน นักเขียนหลายคน นิยมใช้ “ไฟ” เป็นสื่อเปรียบเทียบ เพื่อแสดงว่าไฟเป็นสิ่งที่ทำให้มนุษย์เป็นทุกข์ เช่น คมทวน คันธนู “เปรียบเทียบพฤติกรรมของตัวละครที่สร้างความเดือดร้อนให้ผู้อื่นกับ “ไฟผลาญ” เพื่อแสดงความร้ายกาจของบุคคลที่ทำให้ลายความสงบสุขของสังคม และเปรียบเทียบความกังวลใจของตัวละครกับ “ไฟ” เพื่อแสดงให้เห็นว่าตัวละครมีความกระวนกระวายใจ ร้อนใจมาก จนไม่เป็นสุข” (พัชรินทร์ อนันต์ศิริวัฒน์ 2532: 146-149) อัคริ ธรรมโชติ ใช้ไฟเป็นสื่อเปรียบเทียบ เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจถึงความร้อนในใจของตัวละครซึ่งก็หมายถึงความรู้สึกทุกข์ทรมานไหม้มนั่นเอง ภาพพจน์เหล่านี้จึงช่วยให้ผู้อ่านได้มองเห็นความรู้สึกทุกข์ทรมานไหม้เป็นรูปธรรมอันชัดเจน

1.2.3 การใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงความรู้สึกตกใจและน่าสะพรึงกลัว

อัคริ ธรรมโชติ ใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกตกใจและน่าสะพรึงกลัว โดยใช้สิ่งต่างๆ เป็นสื่อเปรียบเทียบ ซึ่งสามารถแบ่งเป็น 6 ประเภท ดังนี้

- 1.2.3.1 การใช้สภาพธรรมชาติเป็นสื่อเปรียบเทียบ
- 1.2.3.2 การใช้คนบ้าเป็นสื่อเปรียบเทียบ
- 1.2.3.3 การใช้ภูตผีปิศาจเป็นสื่อเปรียบเทียบ
- 1.2.3.4 การใช้ไฟเป็นสื่อเปรียบเทียบ
- 1.2.3.5 การใช้สัตว์เป็นสื่อเปรียบเทียบ
- 1.2.3.6 การใช้ยักษ์เป็นสื่อเปรียบเทียบ

1.2.3.1 การใช้สภาพธรรมชาติเป็นสื่อเปรียบเทียบ

ลมมรสุมมาแล้ว เขย่าคลื่นส่งเสียงดังและมีลมแรงจัด

(ผิง , 111)

มีเสียงลมแรงเขย่าป่า มีเสียงกู่ร้องของสัตว์ร้ายจากที่ไกล เพื่อนๆ
หลับกันหมดแล้ว เหลือแต่เราสองคน

(กระตึกน้ำ , 82)

เขาจะตื่นกลัวไม่หายจริงๆ แล้ว เหมื่อกาพถึงได้ชุ่มไปทั้งใบหน้า
อันชื่อนั้นทั้งที่ข้างนอกบ้านเสียงฝนตกหนัก และทะเลร้องคำรามพัดพาเอาไอเย็นแทรกผ่นังฝ่า
บ้านเข้ามาจนนางรู้สึกหนาว

(“ขายชาติ...”, 112)

นางแลลอดฝ่าผ่นังออกไปยังทะเลกว้าง พอแลเห็นคลื่นคลั่งเล่น
ลมฝนอยู่ระหว่างความเว้งว่างเปล่าเปลี่ยว

(“ขายชาติ...”, 112)

ภาพที่เห็นเรื่องแสงอยู่ในฝ่าผ่น คลื่นคลั่ง

(“ขายชาติ...”, 113)

เสียงคลื่นคำรามอยู่ข้างหน้าเยื้องเกาะใหญ่ลูกหนึ่ง ทำให้บ่ายวัน
นั้นเหนือทะเลอันดามันกลายเป็นคืนวันแห่งความทุกข์ทรมานของคนบนเรือทั้งหมด

(ทะเลร่ำลมโศก , 24)

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้ภาพธรรมชาติที่รุนแรง เช่น คลื่นคลั่ง
ทะเลบ้าคลั่ง ลมแรงเขย่าป่า ทะเลร้องคำราม เป็นต้น แสดงถึงความรุนแรงที่น่าตกใจกลัว
การสร้างธรรมชาติให้มีกิริยาอาการเหมือนสิ่งมีชีวิตนั้น จะทำให้ผู้อ่านเข้าใจสภาพธรรมชาติ
รอบตัวได้ดีทั้งในแง่รายละเอียดของภาพที่เคลื่อนไหว ความรุนแรง และเข้าใจความรู้สึกนึกคิด
ของธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่วมตามสภาพธรรมชาตินั้นๆ ไปด้วย

1.2.3.2 การใช้คนบ้าเป็นสื่อเปรียบเทียบ

เขายุ่มคอกของเธอ เกิดอาการเหมือนคนบ้าคลั่ง

(พิบครึ่ง , 66)

ตอนนี้เขาเหมือนคนบ้าเมื่อเวลาหัวเราะ

(นักรบ , 64)

อัศศิริ ธรรมโชติ เปรียบเทียบสภาพของคนที่มึนงงมึนความรูสึก
รุนแรงกับสภาพของ คนบ้า และ คนบ้าคลั่ง เพื่อสื่อให้เห็นอารมณ์ความรู้สึกที่ปั่นป่วนพลุ่ง-
พล่านในใจอันแสดงให้เห็นปริมาณความรู้สึกที่รุนแรงอย่างมาก ภาพพจน์ดังกล่าวจึงช่วยให้

ผู้อ่านเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะส่งผลให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์ตกใจกลัวคล้อยตามเนื้อเรื่องได้ง่าย

1.2.3.3 การใช้กุตผีปิศาจเป็นสื่อเปรียบเทียบ

เสียงกึกก้องไกลาหลของเครื่องจักรในโรงงานดังอึกทึกในหูนาง ประจวบเสียงถากถางของกุตผีปิศาจ มันตัดข้อมือขวาของนางขาดกระเด็นด้วยเขี้ยวเล็บแหลมคมคล้ายคมดาบ ยังไม่สาใจ มันยังล้วงหัวใจ ล้วงความรู้สึก ล้วงชีวิตวิญญาณของนางที่เหลือจนหมดสิ้น มันเขวี้ยงทิ้งทำลายได้ด้วยความกระหายเลือด เจ้าปิศาจตัวนั้น

(เสียแล้วเสียไป , 110)

เมื่อเจ้าปิศาจจักรกลตัวนั้น มันตัดข้อมือของนางให้ขาดออกจากกันแล้ว นางกลายเป็นคนพิการที่กลับบ้านมาอย่างว่าเหว่ท้อแท้ ข้าเงินก้อนมที่มาจากนางได้รับเป็นค่าตอบแทนมือข้างที่ขาดหายไปนั้น ยังทำให้นางได้พบว่าได้สูญเสียทุกอย่างอันเคยมีในชีวิต ที่แท้มันคือเงาของเจ้าปิศาจร้ายที่ตามมาทำลายนางจนถึงบ้าน มันไม่ได้ทำลายมือของนางเพียงแต่อย่างเดียวเท่านั้น - เจ้าปิศาจจักรกลตัวนี้

(เสียแล้วเสียไป , 111)

ผมสั่นสะท้านทั้งความหนาวเย็นและความหวาดหวั่นพรันใจในเสียงร้องของป่าใหญ่ - ป่าใหญ่ที่เม็ดฝนกระหน่ำเข้ากับต้นไม้และใบไม้ กรูไกวและอึงคะนึงของเสียงลมพายุดังเหมือนเสียงร้องครางของกุตผีปิศาจที่พากันลุกขึ้นมาอาละวาดหลอกหลอนห้อมล้อมอยู่โดยรอบใจและกายผม

(เมื่อลมฝนผ่านมา , 87)

หยาดเหงื่อที่ชุ่มโชกไหลเยิ้มขอบแก้มและริมฝีปาก เป็นประหนึ่งปิศาจที่กระหายเลือด

(แล้วหย้าแพรกก็หลกลาญ , 135)

มาจนบัดนี้ ผมยังไม่เคยเชื่อว่า กลุ่มคนที่กรูกันเข้าไปทำร้ายพวก นักศึกษาหนุ่มสาวนี่จะเป็นกลุ่มลูกเสือชาวบ้าน ผมมั่นใจว่าพวกมันคือฝูงกุตผีปิศาจ หรือนักฆ่า ฆาตกรที่แอบแฝงเข้ามาต่างหาก

(ประวัติศาสตร์ที่ต้องเล่าซ้ำ , 109)

เขากำลังเปิดทีวี ดูข่าวอันเลวร้ายอยู่ด้วยหัวใจหดหู่พร้อมกับแม่
ของเขาที่แก่มาแล้ว ภาพจากจอทีวีเห็นหลายอย่างที่แจ่มชัดอันเกิดขึ้นอย่างหฤโหดด้วยน้ำมือ
ของปีศาจ

(ประวัติศาสตร์ที่ต้องเล่าซ้ำ , 114)

“ไอ้พระที่เธอห้อยคอไว้นั้นนะ มันของปลอมรู้มั๊ย...มันเป็นของเกี
ไม่ไช่ของจริง” เขาตะโกน “โยนมันทิ้งไปเหอะ...ไม่งั้นเธอจะต้องเป็นทาสมันอยู่ตลอดไป มัน
เป็นปีศาจ ไม่ไช่พระ”

(พันครั้ง , 66)

อัคริ ธรรมโชติ ใช้ ปีศาจ เป็นสื่อเปรียบเทียบให้เห็นสภาพ
ความเลวร้ายของสังคมให้ชัดเจนมากขึ้น ปีศาจ หมายถึง ผี อันเป็นสิ่งที่มนุษย์เชื่อว่าเป็น
สภาพ ลึกลับ มองไม่เห็นตัวตน แต่อาจจะปรากฏเหมือนมีตัวตนได้ โดยปริยายหมายความว่า
เลวร้าย อัคริ ธรรมโชติ เปรียบเทียบความเลวร้ายในแง่มุมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมกับภูตผี
ปีศาจ เช่น ชนชั้นผู้นำที่มัวเมาในอำนาจ ประพฤติตนโดยไร้ธรรมะในจิตสำนึก เช่นฆ่าผู้คน
ในสังคมเดียวกันให้บาดเจ็บล้มตายเป็นจำนวนมาก หรือเครื่องจักรกลในเรื่อง เสียแล้วเสียไป
ที่ทำลายชีวิตของนาง ทำร้ายทั้งร่างกายและจิตใจของนางด้วย เนื่องจากนางต้องสูญเสียทุกๆ
อย่างในชีวิตไป ไม่ว่าจะเป็นการสูญเสียแขน การสูญเสียคนที่นางรัก และสูญเสียความรัก
ความอบอุ่นจากพ่อแม่และน้องสาวที่ให้ความสำคัญกับเงินที่นางได้เป็นค่าตอบแทนมากกว่า
สภาพจิตใจอันบอบช้ำของนาง ภาพความเลวร้ายของพวกภูตผีปีศาจที่รุมทำร้ายร่างกายและ
จิตใจของมนุษย์ในแง่มุมต่างๆ ดังตัวอย่างข้างต้น ได้ตอกย้ำภาพความโหดร้ายในสังคมให้เห็น
เด่นชัดยิ่งขึ้น

1.2.3.4 การใช้ไฟเป็นสื่อเปรียบเทียบ

ดูโทรทัศน์ที่ภาพและเสียงบนจอจุดันแข่งกราวนั้น ผมมองดูราว
กับພັບແຕດกลางแจ้งเต็นอยู่เป็นเปลวไฟ มันกำลังสามไหม้หลายๆ อย่างให้วอดวาย รัฐธรรม
นูญ - ประชาธิปไตย - สภาผู้แทนราษฎร

(“หนังสือหน้า” , 127)

ผมเดินหนีออกมา หิงกลุ่มคนคลั่งไว้เบื้องหลัง แดดสายร้อนร่า
เหมือนเปลวไฟติดกระจายอยู่ทุกหนทุกแห่ง

(ประวัติศาสตร์ที่ตองเล่าซ้ำ , 113)

อากาศต้นเดือนตุลาคมนี้เข้าปลายฤดูฝนแล้ว แต่ก็ร้อนอบอ้าว มี
ความระอุคุกรุ่นเหมือนได้รับไอระเหยจากเปลวไฟซึ่งแอบเลียลามไหม้อยู่ไม่ไกลออกไปนัก

(เธอยังมีชีวิตอยู่ , 47 - 48)

อัคริ ธรรมโชติ ใช้ ไฟ แสดงอานุภาพความร้อนซึ่งพร้อมจะ
เผาไหม้ชีวิตผู้คนให้เจ็บปวดทรมาน ไฟ นับว่าเป็นธาตุที่ทุกคนรู้จักกันดีและต่างก็รับรู้ถึง
อานุภาพความร้อนของไฟ ดังนั้นการสร้างภาพให้ ไฟ ปรากฏอยู่ในบรรยากาศรอบตัวจะแสดง
ให้เห็นสภาพความน่าสะพรึงกลัวของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม เช่น เหมือนเปลวไฟติด
กระจายอยู่ทุกหนทุกแห่ง และ เหมือนได้รับไอระเหยจากเปลวไฟซึ่งแอบเลียลามไหม้อยู่ไม่ไกล
ออกไปนัก ภาพพจน์นี้จะสร้างภาพในใจผู้อ่านให้มองเห็นเปลวไฟกระจายอยู่ทุกที่และกำลัง
เคลื่อนไหวอยู่รอบ ๆ บริเวณนั้นและสัมผัสได้ถึงความร้อนรุ่มทั้งกายใจที่เพื่อนมนุษย์ในเหตุการณ์
นั้นจะได้รับ เป็นที่น่าสังเกตว่า อัคริ ธรรมโชติ ใช้ "ไฟ" เป็นสื่อเปรียบเทียบหลายแห่ง
แต่สื่อความรู้สึกที่ต่างกัน เช่น ใช้ "ไฟ" แสดงความรู้สึกทุกข์ทรมานไหม้ในใจมนุษย์ และใช้
"ไฟ" แสดงบรรยากาศที่ร้อนรุ่มน่าสะพรึงกลัว เป็นต้น จึงแสดงให้เห็นความละเอียดและ
ประณีตพิถีพิถันในการเลือกสื่อเปรียบเทียบ เพื่อสื่อความให้เหมาะสมและชัดเจนลึกซึ้ง

1.2.3.5 การใช้สัตว์เป็นสื่อเปรียบเทียบ

วันแล้ววันเล่าที่เห็น หล่อนรู้สึกว้า มันเป็นสัตว์ที่มีชีวิตของหมู่-
บ้าน มาเยือนทุกเช้าบ่าย มาส่งเสียงคำรามร้องอยู่ทุกคำคืนไม่เคยขาด

(รถไฟครั้งที่ห้า , 160)

แต่กระนั้น เจ้ารถไฟก็ยังเป็นเหมือนสัตว์แปลกหน้ามาจนกระทั่ง
หล่อนโตเป็นสาวนั้นแล้วจึงได้มีโอกาสรู้จักและสัมผัสมันอย่างแท้จริง

(รถไฟครั้งที่ห้า , 160-161)

อัคริ ธรรมโชติ ใช้ "สัตว์" เป็นสื่อเปรียบเทียบเพื่อแสดงให้เห็น
สภาพความโหดร้ายน่ากลัวของสังคม โดยมีส่วนขยาย เช่น "สัตว์แปลกหน้า" "สัตว์ที่มีชีวิต
ของหมู่บ้าน มาเยือนทุกเช้าบ่าย มาส่งเสียงคำรามร้องอยู่ทุกคำคืนไม่เคยขาด" ส่วนขยาย

ตั้งกล่าวเน้นย้ำความน่าสะพรึงกลัว ภาพพจน์ข้างต้นจึงทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกกลัวและหวาด-
หวั่นพรันพริ้งต่อความโหดร้ายน่ากลัวเหล่านี้

1.2.3.6 การใช้ยักษ์เป็นสื่อเปรียบเทียบ

“แน่ท่าเข้าหะอะ ไ้ยักษ์ใหญ่มันมาแล้ว...”

“ยักษ์ใหญ่” คือหัวหน้าคนคุมงาน ตัวของเขาตระหง่านใหญ่สม
กับคนงานตั้งให้ หน้าตาก็ตมึงทึง ไม่มียิ้ม ดูดุร้าย คำแกวกับเพื่อนเด็ก ๆ เกรงกลัวเขามาก
ใครที่หลบเลี่ยงงานจะถูกเขาทำโทษตัดเงินค่าจ้าง หรือไม่ก็ให้อดข้าวในมือใดมือหนึ่ง เขาว่า
“ยักษ์ใหญ่” เป็นญาติกับเจ้าของโรงงาน

(ออกไปกับฝูงผีเสื้อ , 121)

หน้าตาหล่อนตมึงทึงเหมือนนางยักษ์ขมุขี

(เพลงสุวา , 64)

ดูนางดูราย กำลังออกท่าทางเป็นนางยักษ์ขมุขี

(ร้านเหล้า , 137)

มันกำลังออกท่าทางเป็นทศกัณฑ์แยกเขี้ยว

(ร้านเหล้า , 137)

“คนแก่เราเจ็บป่วยก็อยากกลับบ้านทุกคนแหละ ไ้ผมเองบ้านอยู่
ห่างจากโรงพยาบาลนี้แค่นั่งแท็กซี่ไปสามสิบบาท ยังอยากกลับบ้านเลย คิดถึงบ้านใจจะขาด
ไม่รู้ว่าจะมานอนทำไมอยู่ที่นี้ ทนอยู่กับพวกนางพยาบาล นางยักษ์ ประเดี้ยวอารมณ์ดี
อารมณ์ร้าย เอาแน่อะไรไม่ได้...”

(จากลา...ไกลบ้าน , 123)

ยักษ์ หมายถึง อมนุษย์พวกหนึ่ง ถือกันว่ามียุปร่างใหญ่โต
น่ากลัว มีเขี้ยววงอกใจดำอำมหิต ชอบกินมนุษย์ โดยมากมีฤทธิ์เหาะได้ จำแลงตัวได้ อคติวิ
ชกรรมโชติ เลือก ยักษ์ เป็นสื่อเปรียบเทียบ แสดงถึงความใจดำอำมหิตและความดูร้ายของ
ผู้คนอันทำให้ผู้อ่านเข้าถึงความรู้สึกกลัวของตัวละครที่มีต่อผู้คนเหล่านั้นได้เป็นอย่างดี เพราะ
ผู้อ่านทั่วไปมักจะมีภาพเกี่ยวกับความดูร้าย ความใจดำอำมหิตของ ยักษ์ ในใจของตนอย่าง

ชัดเจนอยู่แล้ว สามารถเชื่อมโยงภาพและความรู้สึกที่เคยมีในใจกับภาพพจน์ที่ อัคริ
ธรรมโชติ สร้างไว้เป็นสื่อเปรียบเทียบได้โดยง่าย

1.2.4 การใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงความรู้สึกชื่นชม

อัคริ ธรรมโชติ ใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงความรู้สึกชื่นชม โดยใช้นางฟ้า
เทพบุตร เป็นสื่อเปรียบเทียบ ดังนี้

ยิ่งโดยเฉพาะกลุ่มสาว ๆ เธอดูราวกับ นางฟ้าจากสวรรค์ ประดับประดา อู้งาม
ของรถไฟขบวนนี้

(นางฟ้า - ทาสี , 97)

พวก นางฟ้า นี้หรือ เมื่อก่อนที่เคยมอมแมมอยู่กับฝุ่นดินหญ้าไม่ต่างจากเธอ
สักเท่าไรห์ มาบัดนี้กำลังส่งเสียงหัวเราะหวานใสอยู่ภายใต้เสื้อผ้าสีสด ร่างมีแต่กลิ่นกรุ่นหอมมี
สีทันไปทั่วตัว ที่เล็บ ปาก แก้ม และมียิ้มแย้มอันเป็นสุขอยู่ภายใต้เครื่องประดับที่เหมือนงอแง
แข่งกันอย่างต่างหู กำไล และสายสร้อยเส้นใหญ่น้อย

(นางฟ้า - ทาสี , 97)

เธอนึกถึง "คุณผู้ชายน้อย" นึกถึงคฤหาสน์อันงามสง่า นึกถึงงานอันจีบภาตะ
ที่สว่างไปในแต่ละวัน ภายในรั้วบริเวณที่คล้ายกับกำแพงใหญ่กั้นเธอไว้จากโลกภายนอกและ
เหล่าผู้ชายทั้งปวง นึกถึงท่าทีมีสง่ากับการแต่งกายอันสดสวยของกลุ่ม นางฟ้า มาเยือนบ้าน

(นางฟ้า - ทาสี , 102)

นางฟ้า จำแลงที่แปลงสีทันของบ้านทุ่งที่อยู่กับเบอร์โทรศัพท์ในกรุงเทพฯ
ไว้ให้

(นางฟ้า - ทาสี , 102)

ในกันบึงอันลึก ไร่อำนาจแห่งการควบคุมบังคับ ผมกลับมองเห็นภาพของ
หมอบในชุดเสื้อผ้าสีขาวสะอาดสวย เธอยืนเด่นเป็น นางฟ้า ไกลอีกบนฟากฟ้าหนึ่ง

(เมื่อลมฝนผ่านมา , 85)

เมื่อผมหยุดร้องไห้ เธอ - นางฟ้าในชุดสีขาว ก็ปล่อยผมลงดินลอยหายไป
(เมื่อลมฝนผ่านมา , 86)

เธอถูกผู้ที่มาก่อนจับอาบน้ำขัดสีตัวอย่างหมดคราบโคลนของบ้านทุ่งและ
นุ่งห่มแต่งตัวใหม่ จึงจ้องมองกระจกเงาในเรือนคนโชอย่างนิ่งนานเป็นครั้งแรกและรู้สึกตัวว่า
เป็นสาวสวยกว่าใครๆ อีกด้วย ภายในบ้านหลังนี้ที่ต่อมามี "เทพบุตร" มาลอบมองเธออยู่บ่อย
เธอรู้สึกว่าเขาสวยราวกับเทพบุตรเจ้าชายที่เธอได้แต่เคยเห็นอยู่ทางจอหนังหรือว่าจอ โทรทัศน์
แต่ที่เขาเป็นคนเดินเห็นมีตัวตนจริงๆ อยู่ในบ้านหลังนี้ที่มีใครๆ เรียกว่า "คุณชายน้อย"
(นางฟ้า - ทาสี , 95)

อัคริ ธรรมโชติ เลือก นางฟ้า เทพบุตร เป็นสื่อเปรียบเทียบเพื่อให้
ผู้อ่านเกิดความรู้สึกชื่นชมต่อบุคคลนั้นยิ่งกว่ามนุษย์เดินดินธรรมดา จากตัวอย่างจะเห็นว่า
นางฟ้า มีลักษณะเด่นทั้งสองด้าน คือ ความงามแห่งร่างกาย กับ ความงามแห่งจิตใจ
นางฟ้า ที่เปรียบกับผู้หญิงที่เป็นโสเภณีในเรื่อง นางฟ้า - ทาสี มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดีมีฐานะ
จึงแต่งตัวสะสวยราว นางฟ้า ในขณะที่ นางฟ้า ในเรื่อง เมื่อลมฝนผ่านมา เป็นผู้มีจิตใจดี
อ่อนโยน และเปี่ยมด้วยความเมตตาปราณี ไม่เน้นความสวยของรูปร่างหน้าตา ดังนั้นความ
รู้สึกชื่นชมที่มีต่อ นางฟ้า ในสองเรื่องนี้ก็จะเป็นความรู้สึกชื่นชมในประเด็นที่ แตกต่างกัน
ส่วน เทพบุตร ในเรื่อง นางฟ้า - ทาสี ก็เป็นผู้มีความงดงามแห่งรูปร่างหน้าตา ไม่ใช่จิตใจ
การใช้ นางฟ้า หรือ เทพบุตร มาเป็นสื่อเปรียบเทียบจึงชวนให้ผู้อ่านตีความอย่างละเอียดเพื่อ
นำไปสู่การเข้าใจอย่างลึกซึ้งอีกด้วย

1.2.5 การใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงความรู้สึกว่าเริงแจ่มใส

อัคริ ธรรมโชติ ใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงความรู้สึกว่าเริงแจ่มใส โดยใช้
บทเพลงธรรมชาติเป็นสื่อเปรียบเทียบ ดังนี้

เรานั่งเรียนอยู่ในห้องใต้กลิ่นของน้ำเค็มและแว่วเพลงคลื่นจากทะเล
(เพื่อนร่วมชั้น , 40)

ข้างไม้สีสุกกอเก่า ขวานนอนคลอเคล้าอยู่กับพยอมบนกองหญ้ามีฟังเพลง
ไม้เสียดสีและนกป่าเร้าระงมริมหนองชายทุ่ง

(หมายเหตุฯ , 21)

นั่นป่าติดกับทะเล ติดหาดทรายขาวมีคลื่นไล่กระทบฝั่งและมีลมพัดเป็นร้อง
เพลงให้เราฟัง

(วันเวลากับเพื่อนเก่า , 69-70)

อัศศิริ ธรรมโชติ สร้างธรรมชาติให้มีชีวิตเพื่อเป็นสื่อเปรียบเทียบแสดงให้
เห็นความแจ่มใสของบรรยากาศรอบๆตัว เช่น เพลงคลื่นจากทะเล มีลมพัดเป็นร้องเพลง
ให้เราฟัง การที่ธรรมชาติรอบตัวมีชีวิต มีความร่าเริงแจ่มใส สร้างบทเพลงอันไพเราะขับกล่อม
ผู้คน ก็จะทำให้ผู้อ่านเกิดความรู้สึกร่าเริงแจ่มใสตามไปด้วย โดยผู้อ่านสามารถสร้างจินตภาพที่
สวยงามแจ่มตาในใจของตน และแว่วเสียงเพลงอันไพเราะในความรู้สึก แล้วภาพและเสียง
เหล่านี้ก็จะโน้มน้าอารมณ์ของผู้อ่านให้ร่าเริงแจ่มใสตามจินตภาพที่ปรากฏ

การใช้ภาพพจน์ของอัศศิริ ธรรมโชติ สรุปได้ว่า อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้
ภาพพจน์เพื่อสร้างจินตภาพให้ลึกซึ้งชัดเจน โดยแบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การใช้ภาพพจน์
เพื่อขยายภาพให้ละเอียดชัดเจนและการใช้ภาพพจน์เพื่อแสดงอารมณ์ความรู้สึกที่ลึกซึ้ง โดย
อัศศิริ ธรรมโชติ เลือกใช้สื่อเปรียบเทียบได้เหมาะสมกับความ ยกตัวอย่างเช่น การเลือกใช้
“สภาพธรรมชาติที่โหดร้ายรุนแรง” เป็นสื่อเปรียบเทียบแสดงให้เห็นภาพความทุกข์ยากของ
มนุษย์และความโหดร้ายของสังคม การเลือกใช้ “ไฟ” เป็นสื่อเปรียบเทียบแสดงให้เห็นถึง
ความรู้สึกทุกข์ทรมานไหม้ในใจมนุษย์ และบรรยากาศที่ร้อนรุ่มน่าสะพรึงกลัว การเลือกใช้
“คนบ้า” “ภูติผีปิศาจ” “ยักษ์” เป็นสื่อเปรียบเทียบเพื่อแสดงความรู้สึกตกใจและน่าสะพรึงกลัว
การใช้ “ความตาย” “ความเจ็บป่วย” เป็นสื่อเปรียบเทียบแสดงความทุกข์ การใช้ “นางฟ้า”
“เทพบุตร” เป็นสื่อเปรียบเทียบเพื่อแสดงความรู้สึกชื่นชม และการเลือกใช้ “เพลงธรรมชาติ”
เป็นสื่อเปรียบเทียบแสดงความรู้สึกร่าเริงแจ่มใส เป็นต้น นอกจากนี้ยังให้นามธรรมและสิ่ง
ไม่มีชีวิตสามารถทำกิริยาอาการหรือมีความรู้สึกเหมือนมนุษย์ เพื่อสื่อภาพและความรู้สึกของ
นามธรรมและสิ่งไม่มีชีวิตนั้นให้ปรากฏขึ้นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจน

นอกจากจะเลือกสื่อเปรียบเทียบได้เหมาะสมแล้ว ภาพพจน์ส่วนใหญ่ก็เป็น
ภาพพจน์ที่แปลกใหม่ และสะดุดตาสะดุดใจผู้อ่าน เช่น คดีเดียวเหมือนงูพิการเลื้อย หัวใจ
ແຫລກสลายคล้ายลูกคลื่นปะทะหินที่แตกออกเป็นฝอยฝุ่น เป็นต้น และข้อความที่นำมาเปรียบเทียบ

ก็มักจะมีส่วนขยายยาว จึงให้รายละเอียดที่ชัดเจน เช่น คล้ายต้นไม้ที่ลงรากยึดติดกันแล้ว เกี่ยวพันเข้าหากันเพื่อความมั่นคงของลำต้นทั้งสอง เป็นต้น ทั้งหมดนี้ จึงแสดงให้เห็นว่า อัคริ ธรรมโชติ พิถีพิถันในการใช้ภาพพจน์ เพื่อสร้างจินตภาพอันละเอียดลึกซึ้งให้ปรากฏแจ่มชัดในใจผู้อ่าน

2. การใช้สัญลักษณ์

สัญลักษณ์ (Symbol) คือสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่สมมุติแทนสิ่งใดสิ่งหนึ่ง เช่น สีขาวเป็นสัญลักษณ์ของความดีงาม ความบริสุทธิ์ เป็นต้น การใช้สัญลักษณ์เป็นการแนะนำให้คิด ต้องอาศัยการตีความ และก็อาจตีความไปได้ตามประสบการณ์ของแต่ละบุคคล เพราะสัญลักษณ์มีความเป็นอิสระในตัวเอง การใช้สัญลักษณ์จึงถือว่าเป็นกลวิธีหนึ่งที่ทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพได้อย่างลึกซึ้งกว้างขวาง

ส่วนดวงมน จิตรงานงค์ได้อธิบายเรื่อง สัญลักษณ์ ไว้ดังนี้

สัญลักษณ์ คือ เครื่องหมายแสดงภาพแห่งความรู้สึกนึกคิดในจินตนาการของผู้ประพันธ์ การจะเข้าใจความรู้สึกนึกคิดของผู้ประพันธ์ก็ต้องเข้าใจภาพหรือจินตภาพนั้น การจะเข้าใจจินตภาพก็ต้องถอดเครื่องหมายแสดงภาพหรือสัญลักษณ์ของผู้ประพันธ์ให้ได้เสียก่อน (ดวงมน จิตรงานงค์ 2536: 130)

ผู้วิจัยพบว่า อัคริ ธรรมโชติ ใช้สัญลักษณ์ในเรื่องสั้นเพื่อแนะนำให้ผู้อ่านคิดต่ออย่างลึกซึ้งกว้างขวาง เรื่องสั้นหลายเรื่องของอัคริ ธรรมโชติ ใช้สัญลักษณ์เพื่อการสื่อความหมายอยู่ในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง หรือองค์ประกอบทั้งหมดของเรื่องสั้น ซึ่งเป็นกลวิธีที่แนะนำให้ผู้อ่านใช้ความคิดและวิจารณ์คุณค่าความสัญลักษณ์นั้น เพื่อที่จะเข้าใจสาระสำคัญของเรื่องได้อย่างลึกซึ้งและกว้างขวาง

อัคริ ธรรมโชติ ได้เลือกนำสื่อหลากหลายชนิดมาใช้เป็นสัญลักษณ์ ได้แก่ ธรรมชาติ สัตว์ หน้ากากสัตว์ เครื่องจักร รถไฟ รถยนต์ สร้อยข้อมือ เพลงและเสียงดนตรี เป็นต้น

2.1 การใช้ธรรมชาติ

อัศศิริ ธรรมโชติ เลือกใช้คำที่เกี่ยวกับธรรมชาติมาเป็นสัญลักษณ์ เพื่อแนะให้ผู้อ่านตีความอย่างลึกซึ้งกว้างขวาง ส่วนธรรมชาติที่เขาเลือกนำมาใช้เป็นสัญลักษณ์มีหลายประการ เช่น ทะเล แม่น้ำ ฝน ลม ดาว ดอกไม้ หญ้าแพรก ดังต่อไปนี้

การใช้ทะเล

ในเรื่องสั้นเรื่อง ทะเลร่ำลมโตก อัศศิริ ธรรมโชติ ได้ใช้ทะเลเป็นสัญลักษณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปจากสังคมที่มีแต่ธรรมชาติอันสวยงามสงบงดงามและผู้คนที่มีจิตใจอ่อนโยนกลายเป็นสังคมที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยี และผู้คนที่ไม่มีความเมตตาปราณีต่อเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน เป็นสังคมที่โหดร้ายและสร้างความเจ็บปวดแก่มนุษย์ ดังตัวอย่าง

เมื่อพ้นจากสถานีรถไฟแล้ว เขาก็เดินดิ่งตามถนนไปเรื่อยๆ มุ่งหน้าอย่างคุ่มเคยไปสู่ตำบลบ้านชายทะเล ที่ตลอดสองข้างทางมีแต่ป่าดึกที่จอบแจไปด้วยผู้คนแปลกหน้า และรถวิ่งขวักไขว่ รถยนต์ รถสองล้อเครื่อง บ้านทาวน์เฮาส์ บ้านจัดสรร ดึกคอนโดมิเนียม และโรงแรมตระหง่าน หลายชื่อที่เป็นฝรั่งมังค่าและตึกธนาคารสารพัดยี่ห้อ มีชาวต่างชาติให้พบเห็นอยู่ไม่ขาด ผู้คนที่เขารู้จักไปหลบอยู่ไหนกันหมดหนอ

ถนนดินเลียบบชายทะเลที่เคยตะปุ่มตะป่ำในหน้าลมมรสุม มาบัดนี้เทคอนกรีตเดินนุ่มดินคูพิลึก ทั้งงดงามไปด้วยต้นเสาไฟแสงจันทร์ที่ยืนเรียงเห็นอยู่ ไม่มีหมู่บ้านชาวประมงหลงเหลืออยู่สักหลังเดียว ทะเลที่นิ่งเป็นแผ่นกระจกเหลือแต่ลมครวญให้พิศวงอย่างเศร้าๆ

(ทะเลร่ำลมโตก ,26)

เขาเดินย่ำไปตามหาดทรายชายทะเลอย่างรอรเวลาให้ฟ้าสว่าง มองชายฝั่งที่เคลื่อนไปด้วยโรงแรมสูง ห้องอาหารสวยประดับประดาแสงไฟอยู่คล้ายกับมุกมณีที่ล้วนแล้วแต่มีราคาของแผ่นดินถิ่นเกิด ไกลจากแสงไฟออกไปจากตำบลบ้านนี้มีดคำอยู่ข้างหน้านั้นก็ล้วนแต่नाกุงที่มาแทนป่าชายเลนอันไร้ค่า

(ทะเลร่ำลมโตก ,32)

เขานึกถึงทะเลอันค้ำมั้น เรือพม่าและซองโทรเลขจากแม่ นึกถึงน้องสาวกับครอบครัว นึกถึงพ่อและกัตัวเขาเองที่เหมือนว่าเรือทั้งหลายเหล่านี้ได้ล่มจมลงแล้วด้วยมรสุมแห่งความเปลี่ยนแปลงที่เห็นอยู่ และที่สุด หลานสาวตัวน้อยๆ ของเขาที่ทำให้เขา นึกถึง

"ได้กั๊ง" ยุคใหม่กับเรือชีวิตที่กำลังแล่นอยู่บนบกของหล่อน ดูช่างน่าหวาดหวั่นในการผจญต่อ พายุแห่งชะตากรรมวันหน้า—ไอ้ดาวเอ๊ย...จะนำไปสู่หนไหน

เขาลุกขึ้นเมื่อฟ้าสว่างมากแล้ว ระหว่างที่ลมไล่คลื่นอยู่เสียงเศร้าๆ และคล้าย ว่าทะเลนั้นร่ำหาอะไรอยู่ ไม่หยุดหย่อน

(ทะเลร่ำลมโศก ,32)

ทะเล จึงเป็นสัญลักษณ์ของสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป และผู้คนในสังคมนั้นก็ยัง ร่ำหาสภาพสังคมเดิมให้กลับคืนมา อัคริทธิ ธรรมโชติ ไม่ได้บรรยายถึงสภาพ ทะเล อย่าง ละเอียดย แต่ได้บรรยายสภาพสังคมชายทะเลที่เปลี่ยนไปอย่างละเอียดชัดเจน เพื่อให้เห็น สภาพสังคมที่เปลี่ยนไปอย่างเด่นชัด และให้ทะเลสื่อความรู้สึก เช่น ทะเลที่นิ่งเป็นแผ่นกระจก เหลือแต่ลมครางให้พิศวงอย่างเศร้าๆ และ ลมไล่คลื่นอยู่เสียงเศร้าๆ และคล้ายว่าทะเลนั้น ร่ำหาอะไรอยู่

ผู้อ่านคงจะฉงนใจคิดว่าเหตุใด ลมทะเล จึงได้รู้สึกเศร้า เหตุใด ทะเล จึงร่ำหา และร่ำหาสิ่งใด จึงนับว่า ทะเล เป็นสัญลักษณ์ที่แนะนำให้ผู้อ่านได้คิดพิจารณาสร้างจินตภาพของ ความโหดร้ายของสังคมยุคใหม่ที่ทำลายชีวิตของคนยุคอดีตได้อย่างชัดเจน

การใช้แม่น้ำ

ในเรื่องสั้นเรื่อง สายน้ำแห่งความท้อแท้ อัคริทธิ ธรรมโชติ ได้ใช้ แม่น้ำ เป็นสัญลักษณ์ของชีวิตมนุษย์ที่เต็มไปด้วยความทุกข์ โศกเศร้า อ่างว้าง และเงียบเหงา เขา ขนานนามแม่น้ำสายนี้ว่า "แม่น้ำแห่งความท้อแท้" ดังตัวอย่าง

แม่น้ำแห่งความท้อแท้ได้ไหลผ่านเมืองอีกแล้ว...

หลังจากที่เบื่อนเล็ดจนแดงไปทั้งสาย แม่น้ำสายนี้ก็อ่อนแอไหลเอื่อย คล้าย ลมหายใจของคนใกล้ความตาย มันไหลผ่านบ้านเรือนที่มีคนหลับไหลอยู่ทั้งสองฟากฝั่งผ่านพง หญ้ากอแซม...

และสิ่งไร้สาระ

(สายน้ำแห่งความท้อแท้ , 51)

ชายหนุ่มลุกขึ้นยืนกางสองมือออก หันหน้าสู่มแม่น้ำ

"เจ้ากำลังไหลไปสู่ทะเล เจ้าก็เป็นสิ่งไร้ตัวตน แม่น้ำที่นำเศร้าเอ๊ยเจ้ากำลังจะ ตาย" ชายหนุ่มทรุดตัวลงข้างพงหญ้าที่ไกวลมช้า ๆ

“เจ้ากับข้าเหมือนกัน โดดเดี่ยว อ้างว้างและเหงา”

(สายน้ำแห่งความท้อแท้ , 52)

อัศศิริ ธรรมโชติ เลือกใช้แม่น้ำเป็นสัญลักษณ์แทนชีวิตมนุษย์เพื่อสื่อให้เห็นภาพอันเป็นรูปธรรมและกระตุ้นให้ผู้อ่านตีความภาพนี้ แม่น้ำได้ไหลไปเรื่อย ๆ เช่นเดียวกับชีวิตมนุษย์ที่ดำเนินไป แต่เป็นชีวิตที่เต็มไปด้วยความทุกข์ แม่น้ำจึงได้ไหลเอื่อย ๆ และเมื่อมนุษย์อ่อนแอท้อแท้ก็ยอมไร้พลังในการกระทำใด ๆ แม้จะเป็นเพียงเรื่องเล็ก ๆ ก็ตาม ดังตัวอย่าง

ชายหนุ่มยืนจ้องมองแม่น้ำนิ่งอยู่ ดูราวคนท้อถอยอ้าย , เขานึกข้า แม่น้ำที่อ่อนแอแม้เศษไม้เบาบางก็แทบจะพามันไหลไปไม่ได้

(สายน้ำแห่งความท้อแท้ , 53)

และเมื่อมนุษย์มีทุกข์และท้อแท้อ่อนแอถึงที่สุด ชีวิตมนุษย์ก็จำต้องจากโลกนี้ไป เช่นเดียวกับแม่น้ำที่ไหลผ่านเมือง ดังตัวอย่าง

เด็กน้อยวิ่งหนีหยอหอบฝ่าความมืดมาตามทางริมแม่น้ำ จนกระทั่งถึงกระท่อมที่มีแสงไฟวอมววม ทั้งคู่หลักประตูเข้าไปพบร่างชราผ่ายผอมนอนตายแข็งคล้ายกับโครงกระดูกกองอยู่

เสียงร้องไหยหวนก้องไปทั้งลำแม่น้ำ เป็นเสียงร้องที่ทิวโหยและเต็มไปด้วยความเจ็บปวด แม่น้ำแห่งความท้อแท้ได้ไหลผ่านเมืองอีกแล้ว...

(สายน้ำแห่งความท้อแท้ , 55)

โดยปกติ แม่น้ำ เป็นสัญลักษณ์ของความเย็น ความชุ่มฉ่ำ และความสุขสงบ แต่ แม่น้ำ ในเรื่องสั้นของอัศศิริ ธรรมโชติ เป็นสัญลักษณ์แทนสิ่งที่ต่างไป คือ แทนชีวิตที่เต็มไปด้วยความทุกข์ ความเจ็บปวด ความอ้างว้างเหินห่าง และความท้อแท้ สัญลักษณ์ในเรื่องนี้จึงช่วยแนะให้ผู้อ่านคิดค้นหาความหมายที่ต่างไปจากความหมายเดิมอันเป็นความหมายที่ลึกซึ้งและสอดคล้องกับสาระสำคัญของเรื่อง

การใช้ฝน

ในเรื่องสั้นเรื่อง เข้าวันต้นฤดูฝน อัคริ ธรรมโชติ ได้ใช้ ฝน เป็นสัญลักษณ์ของความเศร้า ความหม่นหมอง ซึ่งโดยปกติแล้ว ฝน จะเป็นสัญลักษณ์ของความชุ่มชื้น ความสุขสงบ ความหมายระดับลึกของ ฝน ในเรื่องนี้จึงต่างไปจากปกติ เป็นการแนะนำให้ผู้อ่านคิดพิจารณาความหมายอย่างลึกซึ้ง โดย ฝน จะปรากฏอยู่ตลอดทั้งเรื่อง สร้างบรรยากาศให้เรื่องนี้เต็มไปด้วยความเศร้าและความหม่นหมอง ดังตัวอย่าง

หล่อนถอนใจ แต่ไม่ตอบ เมื่อทอดสายตามองท้องนาขึ้นฝนที่โปรยหล่นลงมาเป็นละอองบางเบา

ฝนพรำเข้าวันนี้เป็นเส้นสายขาวโค้งด้วยแรงลมทุ่งอยู่กลางฟ้า สะท้อนแสงแดดอ้อยสร้อยเป็นรัศมีสีรุ้งเมื่อมองไกลออกไป

(เข้าวันต้นฤดูฝน , 121)

บัวราพลอยหัวเราะแห้ง ๆ ตามเขาไป ก่อนจะหันหน้ากลับไปมองเส้นสายขาวโค้ง ณ กลางทุ่ง เหมือนอย่างเคย

(เข้าวันต้นฤดูฝน , 122)

ใบหนาราบเรียบที่ถูกแดดเผาแดงของผลตำราวงหนุ่มดูซึมเศร้า เขาทอดตามองสายฝนที่ต้องท้องนาอยู่อย่างว่าเหวอยู่ครู่หนึ่ง

(เข้าวันต้นฤดูฝน , 123)

บัวรานิ่ง มองไปยังทางเล็กแคบที่โผล่พ้นออกมาทางแนวป่า ขณะที่แดดหลบลงทั่วท้องนาจึงดูครีมนองอับชื้นหม่นหมองอยู่กับละอองฝน บนทางเล็กแคบที่ตัดชายป่าออกมานั้นก็ยังมีคู่มัวซัว อับเฉา พอ ๆ กับความรู้สึกของหล่อนเข้าวันนี้

(เข้าวันต้นฤดูฝน , 124)

เมื่อมาถึงตัวหล่อน เขาก็หยุดยื้อไว้ด้วยกำลังเท่าที่มีอยู่ ขณะที่เสียงป็นดังสะท้อนขึ้นเป็นเสียงแปลกปลอมของธรรมชาติหว่างฝนพรำเข้าวันนี้

ร่างของคนบนหลังม้าวิ่งหล่นลงมาเหมือนนกตกกิ่งไม้ลงบนพื้นดินชื้นที่กระจายกระจายอยู่ท่ามกลางเส้นสายขาวโค้งของลมฝน ซึ่งคงสะท้อนแสงแดดอ่อนเป็นรัศมีสีรุ้งเมื่ออยู่ไกล ๆ

(เข้าวันต้นฤดูฝน , 126)

ฝน ตามปกติจะให้ความชุ่มชื้นเป็นฉ่ำ แต่อัคศิริ ธรรมโชติได้นำฝนที่ตกลงมาอย่างบางเบา แทนความรู้สึกเศร้าสร้อยหม่นหมอง โดยจะมีคำหรือส่วนขยายที่ให้ภาพของฝนที่ตกลงมาอย่างบางเบา เช่น ฝนที่โปรยหล่นลงมาเป็นละอองบางเบา ฝนพรำ ละอองฝน คำกริยา “โปรย” บอกรายการของฝนที่ตกลงมาเบาๆและกระจาย คำกริยา “พรำ” บอกรายการของฝนที่ตกน้อยๆเรื่อยไป และคำนาม “ละออง” บอกลักษณะฝนที่เป็นฝอยละเอียด ยิบ สภาพของฝนที่บางเบาและยาวนานเช่นนี้ จึงสื่อให้เห็นความเศร้าสร้อยหม่นหมองที่ครอบคลุมทั่วบริเวณ และสะท้อนให้เห็นความทุกข์เศร้าที่อยู่ในใจคนได้อย่างกลมกลืน

การใช้ลม

ในเรื่องสั้นเรื่อง ลมวน อัคศิริ ธรรมโชติ ได้ใช้ ลมวน เป็นสัญลักษณ์ของชีวิตมนุษย์ที่หมุนเวียนไปประสพกับความทุกข์คนแล้วคนเล่า โดยใช้ลมวนเป็นส่วนประกอบฉากหลายครั้ง ดังนี้

ตึกหลังนี้สีทึมมีรูปยวดยาวคล้ายตึกแถว แต่ชั้นล่างสุดเปิดโล่งใช้เป็น โรงอาหารของทหาร จึงเป็นที่รวมของลมทั้งบกและจากทะเล พัดหมุนวนอยู่เสมอ
(ลมวน ,115)

นี่คือโรงเรียนเก่าของผมที่ชั้นล่างสุดของตึกยังคงเปิดโล่งดังเดิม แต่ใช้เป็นโรงอาหารกับที่จอดรถจักรยานของเด็กๆนักเรียน และยังเป็นที่พักของลมเร็วพัดมารวมหมุนวนส่งเสียงรบกวนอยู่ในทุกฤดูกาล
(ลมวน ,116)

ขณะเรียนอยู่ชั้นมัธยม ผมกับเพื่อนร่วมชั้นเคยข้ามถนนสี่ฟุตหน้าโรงเรียนที่บางครั้งถูกลมวนตีลอยขึ้นคล้ายกลุ่มหมอก
(ลมวน ,116)

ในท่ามกลางกาลเวลาที่สรรพสิ่งทั้งหลายได้เปลี่ยนแปลงไปเรื่อยได้ทุนโรงเรียนเก่าของผมก็ยังคงเปิดโล่งเป็นที่รวมแห่งลมที่หมุนวนอยู่เสมอ
(ลมวน ,120)

ลมวน สื่อให้เห็นวิถีชีวิตที่เวียนวน ในเรื่องนี้เป็นวิถีชีวิตที่ต้องไปรบแล้วประสพกับความทุกข์ กล่าวคือ เด็กนักเรียนกลุ่มหนึ่งเฝ้ามองทหารผ่านศึกที่เคยสง่างามแต่

ต้องไปรบกลับมาอย่างบอบช้ำทั้งใจและกาย แล้วเมื่อเด็กนักเรียนกลุ่มนี้เติบโตขึ้น พวกเขาก็ได้เป็นทหาร ไปรบและกลับมาอย่างบอบช้ำทั้งใจและกายเช่นเดียวกับทหารเหล่านั้น ภาพของลมที่พัดหมุนวนจึงเป็นสัญลักษณ์ที่ให้ภาพเป็นรูปธรรมชัดเจน ชวนให้ผู้อ่านตีความและ ค้นหาความหมายที่ลึกลงไปจากภาพที่เห็น

การใช้ดาว

ในเรื่องสั้นเรื่อง ถึงคราที่จะหนีไกล ไปจากล่าคลองสายนั้น อัครศิริ ธรรมโชติ ได้ใช้ ดาว เป็นสัญลักษณ์ของความหวังในชีวิต โดยมีส่วนขยาย "พรายแพรวไฟไล" ขยายความหวังนั้นว่าเป็นความหวังที่แสนสวยงาม มีทั้งความ "พรายแพรว" ซึ่งหมายถึง เลื่อม แวววาว และความ "ไฟไล" ซึ่งหมายถึง งาม ดวงดาวนี้จึงเป็นดาวที่เปล่งแสงระยิบระยับ สื่อความหวังอันงดงามแห่งชีวิต ดังตัวอย่าง

หล่อนถอนใจยาวพลางเหลือบตาผ่านประตูที่เปิดอ้าเอาไว้ไปจับอยู่ เบื้องฟ้าทางทิศใต้ ดวงดาวหนึ่งพรายแพรวไฟไล ห่างไกลเกินจะหยั่งถึง-ไกลเหมือนดวงดาว! หล่อนรำพันสะท่อนใจ

และไกลเหมือนเขาที่ทอดทิ้งหล่อน ...

เขา หมายถึงพ่อของลูกที่หล่อนมีอยู่เดี๋ยวนี้ ซึ่งหวนนึกถึงครั้งใด หล่อนก็จะเห็นเขานั่งรถไฟมาด้วยกันกับหล่อนเมื่อครั้งนั้น

"เราคงไม่ทุเรศเหมือนอยู่บ้านหอรอกน่า ทำใจดีไว้ เมืองหลวงคงจะมีอะไรๆ ให้เราทำมาหาได้ ดึกว่าอาศัยมันอยู่ช่วยทำให้มันรวย แต่เราอยู่ได้ไปวันๆ"

ถึงตอนนั้น หล่อนร้องไห้ และมองไม่เห็นดวงดาวพรายแพรวไฟไลห่างไกล - ดวงนั้นแล้ว ...

(ถึงคราที่จะหนีไกลฯ , 71)

ความหวังของเธอดงามยิ่งนัก แต่แล้วความหวังนั้นก็มลายหายไป เธอมองไม่เห็น ดาว หรือมองไม่เห็น "ความหวังแห่งชีวิต" อีกแล้ว ต่อมาเธอจึงตัดสินใจพา ลูกหนีไปจากสถานที่ซึ่งไร้ความหวังแห่งนั้น ดวงดาวนี้จึงสะท้อนให้เห็นความรู้สึกเศร้าเสียใจ ที่ต้องสูญเสียความหวังที่เคยวาดไว้อย่างสวยงาม ยิ่งสร้างความหวังไว้สวยงามมากเพียงใด เมื่อผิดหวัง ความเศร้าเสียใจก็จะยิ่งมีปริมาณมากเพียงนั้น ดวงดาวนี้จึงมีเพียงสื่อให้เห็น ความงามแห่ง

ดวงดาวนั้น แต่ยังคงแนะนำให้ผู้อ่านคิดพิจารณาถึงความหมายอันลึกซึ้งที่ซ่อนอยู่ภายใต้รูปลักษณ์อันงดงามยิ่งนั้น

การใช้ดอกไม้

ในเรื่องสั้นเรื่อง ดอกไม้...ที่เธอถือมา อัครศิริ ธรรมโชติ ใช้ ดอกไม้ เป็นสัญลักษณ์แทนศรัทธาอันบริสุทธิ์ของนิสิตนักศึกษาและมวลชนผู้ร่วมกันต่อสู้เรียกร้องเพื่อประชาธิปไตย เมื่อเกิดเหตุการณ์ขัดแย้งทางการเมืองเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เธอคือดอกไม้อนรรฆค่า เกิดจากความรัก ความศรัทธา ความเชื่อมั่นจากหัวใจอันบริสุทธิ์ และรูปลักษณ์อันละมุนละไม เธอได้นำมาร้อยเรียงไว้อยู่ในหัวใจของทุกคน ตราบจนนิจันันตร์ ดอกไม้จำ... ใครเลยจะรู้ว่า เธอจะต้องมาหักล้มตกลูกกลางกลางดิน กลางกลิ้งเลือดควันป็น เธอผู้ถือดอกไม้ และเป็นส่วนหนึ่งของดอกไม้...เธอจะตายไปจากความทรงจำของใครได้หรือ?

(ดอกไม้...ที่เธอถือมา , 100)

อัครศิริ ธรรมโชติ ใช้ ดอกไม้ เพื่อสื่อให้เห็นคุณค่าทั้งรูปลักษณ์และจิตใจได้อย่างชัดเจน รูปลักษณ์ "ละมุนละไม" หัวใจก็ "บริสุทธิ์" สัญลักษณ์นี้จึงช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพอันสวยงามแจ่มตาที่แนะนำให้คิดถึงความหมายในระดับลึก และเกิดความเข้าใจอันลึกซึ้งกว้างขวางในที่สุด นอกจากนี้การใช้ดอกไม้เป็นสัญลักษณ์ดังตัวอย่างข้างต้น ยังถือได้ว่าเป็นการสืบสานความคิด เพราะสัญลักษณ์ดังกล่าวเป็นสัญลักษณ์ร่วมสมัย โดยในสมัยเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 นั้น จิระนันท์ พิตรปรีชา ได้ใช้ดอกไม้เป็นความเปรียบดังกล่าว ในบทกวีที่มีชื่อว่า "ดอกไม้จะบาน" และเป็นสัญลักษณ์ที่รู้จักกันอย่างแพร่หลาย

นอกจาก ดอกไม้ จะสื่อถึงคุณค่าแล้ว ดอกไม้ในเรื่องนี้ยังก่อให้เกิดอารมณ์เศร้า เพราะดอกไม้เหล่านี้ถูกทำลาย หักล้มตกลูกกลางกลางดิน กลางกลิ้งเลือด ควันป็น ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพความโหดร้ายของเหตุการณ์ และแนะนำให้ผู้อ่านคิดจินตนาการ ถึงความเจ็บปวดครวคร่าที่ดอกไม้หรือมวลชนผู้เรียกร้องประชาธิปไตยได้รับจนก่อให้เกิด จินตภาพอันแจ่มชัดและความเข้าใจอันลึกซึ้ง

นอกจากนี้ อคติริ ธรรมโชติ ยังได้ใช้ ดอกทานตะวัน เป็นสัญลักษณ์ในเรื่อง กาลเวลา โดยใช้ ดอกทานตะวัน เป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิงที่เป็นโสเภณีเพราะความจำเป็น โดยทั่วไป ดอกไม้ เป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิง อคติริ ธรรมโชติ ได้เลือกเอา ดอกทานตะวัน เป็นสัญลักษณ์ของผู้หญิงโสเภณีที่มีความสวย ความสดใส และ ความร่าเริง เหมือน ดอกทานตะวันที่จะบานรับแสงตะวันเสมอ แต่ก็ เป็นเพียงรูปลักษณะภายนอกเท่านั้น ลึกลงแล้ว พวกเธอต่างก็รู้สึกเจ็บปวด ดั่งข้อความที่ปรากฏในเรื่อง

เขาเหลือบดูดอกทานตะวันในกระถางตรงหัวบันไดที่โหวลันอยู่เสมอด้วยแรงสะท้อนจากผีเก้าอันคึกคักของผู้คนที่ขึ้นลงบ้านหลังนี้ ก่อนจะเหลือบมองป้ายที่แขวนไว้เหนือบ้านอ่านได้ว่า "ทุกคนราคา 50 บาทรวด"

เขาก้าวขึ้นไปบนบ้านท่ามกลางสายตาของผู้ชายหลายวัยที่เหลียวมาเพียงแวบเดียวก่อนจะเหลียวกลับไปมองห้องกระจกอย่างเดิม เขาเอापากกระบอกปืนแห่ลงในกระถางต้นไม้ และอย่างไม่ตั้งใจนักที่เขามองดูดอกเหลืองที่ล้วนแต่เหี่ยวเฉา พร้อมกับคำพูดของผู้หญิงกลางคนร่างอ้วนที่ลอยมาอย่างเอาใจว่า "พวกเด็ก ๆ เข้าปลูกไว้ละ พี่มาทางนี้ดีกว่าละ คุณ้อง ๆ เด็ก ๆ คนไหนถูกใจก็บอกได้เลยนะคะ"

(กาลเวลา , 78)

ระหว่างนั่งรถจี๊ปกลับเข้าป่าลึกกับพรรคพวก เขาได้ยินเสียงปืนใหญ่คำรามอยู่หลังขุนเขาอีกฟากหนึ่ง เขาหันรำลึกนึกถึงดอกทานตะวันที่บอบช้ำอยู่ในกระถางบนเรือนประดับไฟสีสวยหลังนั้น พลางก็นึกว่านาง ลูกสาวคนเฝ้าสวนมะม่วงที่เขาเพิ่งจะจากมานั้น ก็กำลังประกอบวีรกรรมอยู่เช่นเดียวกับเขาในสมรภูมิมรบอีกแห่งหนึ่ง และเราต่างก็บอบช้ำอยู่ด้วยลมแห่งกาลเวลาที่กำลังพัดแรง

(กาลเวลา , 85-86)

อคติริ ธรรมโชติ ใช้ส่วนขยาย "ที่ล้วนแต่เหี่ยวเฉา" และ "ที่บอบช้ำ" ขยายสัญลักษณ์ ดอกทานตะวัน เพื่อสื่อความเจ็บปวดร้าวร้าวของผู้หญิงที่จำต้องเป็นโสเภณี ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นซึ่งเป็นการรู้สึกที่ตรงข้ามกับรูปลักษณะ จึงเป็นการแนะนำให้ผู้อ่านตีความสัญลักษณ์ให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้นด้วย การใช้ ดอกไม้ เป็นสัญลักษณ์ในเรื่องสั้นของอคติริ ธรรมโชติ จึงกระตุ้นให้ผู้อ่านได้คิดพิจารณาหาความหมายที่ต่างไปจากเดิม อันเป็นความหมายพิเศษที่ช่วยให้เข้าใจสารสำคัญของเรื่องนั้น ๆ ได้ลึกซึ้งชัดเจนมากยิ่งขึ้น

การใช้หญ้าแพรก

เรื่อง แล้วหญ้าแพรกก็หลงลาญ แสดงให้เห็นความคิดแบบประเพณีของไทย เรื่องความผูกพันและความซื่อสัตย์จงรักภักดีที่บ่าวมีต่อนายของตน หญ้าแพรก ในเรื่องนี้ หมายถึง บ่าวหรือลูกน้องที่มอบกายถวายชีวิตให้เจ้านาย แม้ว่าจะต้องเสียสละชีวิตของตนเพื่อเจ้านายก็ยอมด้วยความเต็มใจ หรือตีความได้ว่า หญ้าแพรก ในเรื่องนี้ คือ มนุษย์ที่ยึดถือประเพณีเหนือเหตุผล เนื่องจากถูกหล่อหลอมมาเป็นเวลานาน และส่งผลให้คนต้องประสบความทุกข์ยากลำบากนานาประการ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

เมื่อวาระสุดท้ายได้เดินทางมาถึง นาคคิดว่าตนเองตั้งใจเสียด้วยซ้ำต่อการที่สูญเสียนายไปเสียทีหนึ่ง เห็นเมื่อใกล้ตายก็คงคิดไม่ต่างไปจากเขา นาคคิดและรู้สึกว้าเหว่ ทั้งหลายแหล่งกำลังสูญสิ้นไปโดยปริยาย ความรู้สึกใหม่คือ การเป็นอิสระปลอดโปร่งและเสรีจากพันธนาการทั้งปวงที่ผูกอยู่กับชีวิต - ไม่มีอะไรจะมาบังคับและเป็นนายเขาทั้งสองต่อไปอีกแล้ว ณ บัดนี้

มือทั้งสองของนาคกำเกร็งกอดหญ้าแพรกแหลกยับเยินเป็นทาง ก่อนลมหายใจสุดท้ายจะหลุดออกจากร่างไป

(แล้วหญ้าแพรกก็หลงลาญ , 140)

การใช้ หญ้าแพรก เป็นสัญลักษณ์นี้ ทำให้ผู้อ่านเกิดความเข้าใจที่ ลึกซึ้ง เพราะหญ้าแพรกเป็นสัญลักษณ์ที่ผู้อ่านส่วนใหญ่คุ้นเคยในความหมายของ สามัญชน หรือผู้ ต่ำต้อย การฉายภาพของหญ้าแพรกที่แหลกยับเยิน จึงได้แนะนำให้อ่านได้เข้าใจถึงความทุกข์และความเจ็บปวดที่ผู้ต่ำต้อยเหล่านี้ได้รับว่า มีปริมาณมากมายมหาศาลเพียงใด เมื่อหญ้าแพรกต้อง "แหลกยับเยิน" จิตใจของพวกเขา ก็คง "แหลกสลาย" ปานกัน

2.2 การใช้สัตว์และหน้ากาสัตว์

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้ หมาบ้า เป็นสัญลักษณ์ในเรื่อง บนเส้นทางของหมาบ้า ซึ่งหมายถึง มนุษย์ที่ไร้จริยธรรมในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ซึ่ง จ่านงศรี รัตนิน ก็ได้ตั้งข้อสันนิษฐานไว้ว่า

จะมองเลยไปได้หรือไม่ว่า มนุษย์ที่ไร้การควบคุมจากภายในนั้นคือกลไกที่ซำรุคเชิงจริยธรรม มนุษย์เหล่านี้ไม่ว่าจะเป็นเด็กหนุ่มลูกเศรษฐีที่ขับรถชนคนกวาดถนน ญาติที่เต็มไปด้วยความโลภของหญิงพิกการหรือชายสองคนใน บนเส้นทางของหมาบ้า ล้วนตกอยู่ภายใต้

อำนาจการขับกระตุ้นของสัญชาตญาณดิบ เหตุไม่สามารถควบคุมความขลาด ความโหย
 กระจายและความโลภได้ คนเหล่านั้นจึงเป็นสัตว์โลกที่ “น่าขยะแขยง น่าหวาดหวั่น และควร
 หลีกห่างให้ไกลไว้” (จ้านงศรี รัตนิน 2535 –2536: 46)

อัศศิริ ธรรมโชติ ได้บรรยายลักษณะ หมาบ้า ไว้อย่างชัดเจนว่า

หมาตัวสีน้ำตาลไหม้อาบฝุ่นดินแดงผสมไซ - เหมือนมีอะไรกระตุ้นให้มัน
 ตื่นตกใจอยู่อย่างสม่ำเสมอ ฝีเท้าที่วิ่งจึงมีอัตรามันคงไม่เร็ว ไม่ช้า ไปตรงๆ และเหมือนไม่รู้จัก
 เหน็ดเหนื่อย

นัยน์ตาของมันค้าง - วางเปล่าราวกับนัยน์ตาของคนทีเลวปวดร้าว เลื่อนลอย
 เสียเหลือเกิน...

(บนเส้นทางของหมาบ้า , 167)

มันส่งเสียงครางและหายใจพิศพาดด้วยอาการเหนื่อยหอบ น้ำลายไหลยืดอก
 มาทางขากรรไกรที่ง้างแข็ง

(บนเส้นทางของหมาบ้า , 171)

และบรรยายชายผู้เป็นสามีในเรื่องนี้ไว้ว่า

นางจ้องเขาสีกลงไปในดวงตา...นัยน์คู่นั้นค้างว่างเปล่าเต็มไปด้วยแนวของ
 ความปวดร้าว เลื่อนลอย นัยน์ตาของหมาบ้า ! นางนึกถึงหมาที่วิ่งผ่านถนนลูกรังไปเมื่อสักครู
 นี้...

(บนเส้นทางของหมาบ้า , 171)

ขณะที่วิ่งไล่ตามลูกชายไปในทุ่งกว้าง น้ำลายของเขาค่อยไหลออกจากกริมฝีปาก
 ที่ห้อยจุกคา หอบหายใจพิศพาดและส่งเสียงครางในลำคอคล้าย ๆ กับอาการของสัตว์ที่เห็งจะ
 ผ่านสายตาไป...

(บนเส้นทางของหมาบ้า , 174)

และ อัศศิริ ธรรมโชติ ก็ปิดเรื่องด้วยภาพนี้

“ตะวันลับลงหลังทิวเขา ค่อยๆ กลบดินฟ้าแดงเดือนหายทิ้งสิ่งสรรพสารพันให้
เป็นเงาต่ำอยู่กับความมืด ทั้งหมด - คน และถนนลูกรังเส้นนั้นก็ถูกลบเดือนเคลื่อนหายไปด้วย
สายสัมพันธ์แห่งกาลเวลา...”

(บนเส้นทางของหมาบ้า , 175)

ภาพดังกล่าวเป็นภาพที่แสดงให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่าง หมาบ้า กับชายผู้นั้น
อย่างชัดเจน การนำหมาบ้า มาใช้เป็นสัญลักษณ์ในเรื่องนี้ จึงทำให้ผู้อ่านเกิดจินตภาพที่
แจ่มชัด โดยโยงสภาพและกิริยาอาการของหมาบ้า กับพฤติกรรมของชายในเรื่องนี้เปรียบเทียบ
กันแล้วเห็นภาพที่คล้ายคลึงกันอย่างชัดเจน จึงช่วยกระตุ้นให้ผู้อ่านใช้ความคิดพิจารณา ความ
หมายในระดับลึกที่แฝงอยู่ภายใต้ความสัมพันธ์นี้ นอกจากนี้ หมาบ้า ยังได้สะท้อนให้เห็นความ
น่ากลัวและอันตรายของมนุษย์ผู้ไร้จริยธรรมไว้อย่างชัดเจนว่า

ผู้เป็นพ่อได้แต่ยืนถอนหายใจอย่างโล่งอก ระคนสยดสยองเอาเมื่อเห็นลูกชาย
ผ่านสัตว์ร้ายไปได้ ยิ่งหลับตานึกถึงพัน เพื่อนบ้านที่ตายอย่างทรมานทรมานไปต่อหน้าต่อตาเขา
เพราะถูกหมาบ้า กัดเมื่อปีก่อน ทำให้เขาเกิดอาการขนลุกชันและสยดสยองยิ่งขึ้นไปอีก มันเป็น
สัตว์ร้ายที่น่าขยะแขยง ชวนหวาดหวั่น และควรหลีกเลี่ยงให้ได้

นอกจากนี้ อัคริ ธรรมโชติ ยังใช้ หน้ากากเสือ เป็นสัญลักษณ์ในเรื่อง
ถึงคราที่จะหนีไกล ไปจากล่าคล่องสายนั้น โดยใช้หน้ากากเสือ แทนความโหดร้ายในชีวิต
ดังตัวอย่าง

หล่อนจ้องมองหน้ากากยางที่เประอะเปื้อนฝุ่นดินนั้นนิ่งอยู่ ช่างเหมือนเสือจริงๆ
เหลือเกิน หล่อนคิดในใจ เสือที่แยกเขี้ยวยิงฟันส่งเสียงคำรามอยู่ในเมืองหลวงดูโหดร้ายน่ากลัว
เหมือนอะไรหลายอย่างที่หล่อนพบพานมาแล้ว หล่อนรู้สึกอยากเขวี้ยงทิ้งให้มันตกไปไกล
ชายคาบ้าน ให้ไหลไปตามน้ำในคลองแล้วไม่กลับ แต่อย่างดีที่หล่อนทำได้คือ ปลอบให้ลูกสาว
เงียบ ส่งหน้ากากให้

(ถึงคราที่จะหนีไกลฯ , 70)

หล่อนนึกถึงหน้ากากยางที่เป็นรูปเสือจะร้อยอย่างไรลูกใส่ในวันพรุ่งนี้ - ความ
โหดร้ายของชีวิตที่หล่อนพบพานมาแล้วมีแต่รอยเขี้ยวรอยเล็บนั้นยิ่งกว่าเสือจริงๆ เสียอีก
หล่อนจะปลอบให้ลูกสาวที่รักตั้งหัวใจของตนเองเป็นอย่างนั้นได้อย่างไร

(ถึงคราที่จะหนีไกลฯ , 75)

ผู้เป็นแม่ผ่านความโหดร้ายในชีวิตมามากมาย แต่เมื่อวันหนึ่งลูกสาวที่รักปาน แก้วตาดวงใจปรารถนาจะใส่หน้ากากเสือ ซึ่งก็หมายถึง การที่ลูกสาวกำลังจะได้พบพบความ โหดร้ายนานัปการเหมือนผู้เป็นแม่เคยประสบมาแล้ว ผู้เป็นแม่ก็ทนไม่ได้ ต้องพาลูกจากสถานที่ แห่งนั้นไป หน้ากากเสือ จึงเป็นสัญลักษณ์ที่สะท้อนให้เห็นความโหดร้ายในสังคมได้อย่าง ลึกซึ้งชัดเจน และยังสะท้อนให้เห็นความทุกข์ทรมานใหม่ของผู้คนในสังคมที่ต้องประสบกับ ความโหดร้ายดังกล่าวด้วย

2.3 การใช้เครื่องจักร รถไฟ รถยนต์

ในเรื่อง เสียแล้วเสียไป อัคริทธิ ธรรมโชติ ได้ใช้ เครื่องจักร เป็นสัญลักษณ์ แทนสังคมสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ผู้คนมุ่งให้ความสำคัญแก่วัตถุและลืม นึกถึงจิตใจ จนเป็นการทำร้ายจิตใจและทำลายชีวิตผู้คนในสังคม ดังตัวอย่าง

เสียงกึกก้องไกลของเครื่องจักรในโรงงานดังอีกทีก็อยู่ในห้วงประจวบเสียง ถากถางของภูตผีปีศาจ มันตัดข้อมือขวาของนางขาดกระเด็นด้วยเขี้ยวเล็บแหลมคมคล้ายคม ดาบ ยังไม่สาใจ มันยังล้วงหัวใจ ล้วงความรู้สึก ล้วงชีวิตวิญญาณของนางที่เหลือจนหมดสิ้น มันเขวี้ยงทิ้งทำลายได้ด้วยความกระหายเลือด เจ้าปีศาจตัวนั้น

(เสียแล้ว เสียไป , 110)

เมื่อเจ้าปีศาจจักรกลตัวนั้นมันตัดข้อมือของนางให้ขาดออกจากกันแล้ว นาง กลายเป็นคนพิการที่กลับบ้านมาอย่างว่าแห้วท้อแท้ ข้าเงินก้อนมหึมาที่นางได้รับเป็นค่า ดอบแทนข้อมือข้างที่ขาดหายไปนั้น ยังทำให้นางได้พบว่า ได้สูญเสียทุกอย่างอันเคยมีในชีวิต ที่แท้มันคือเงาของเจ้าปีศาจร้าย ที่ตามมาทำลายนางจนถึงบ้าน - มันไม่ได้ทำลายมือของนาง เพียงอย่างเดียวเท่านั้น...เจ้าปีศาจจักรกลตัวนี้!

(เสียแล้ว เสียไป , 111)

อัคริทธิ ธรรมโชติ ได้ย้าจินตภาพของความโหดร้ายของ เครื่องจักร ด้วยการ เปรียบเทียบเป็น "ปีศาจ" และขนานนามว่า "เจ้าปีศาจจักรกล" และได้บรรยายถึงการทำร้าย นางผู้เป็นตัวแทนของคนจำนวนมากในสังคมไว้อย่างละเอียดชัดเจน ชวนให้ผู้อ่านได้คิด จินตนาการตามไปและคิดพิจารณาให้ถ่องแท้ว่า จริงแล้ว "เจ้าปีศาจจักรกล" ตัวนี้สื่อถึงสิ่งใด ทั้งยังสื่อให้เข้าใจถึงความรู้สึกเจ็บปวดครวครวของผู้ที่ต้องถูกทำร้ายเช่นนี้

ในเรื่อง รถไฟครั้งที่ห้า อัครศิร ธรรมโชติ ก็ได้ใช้ รถไฟ เป็นสัญลักษณ์ แทนสังคมสมัยใหม่ที่เต็มไปด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย ผู้คนมุ่งแสวงหาเงินทอง ให้ความสำคัญแก่วัตถุและละเลยเรื่องของจิตใจ จนทำให้ผู้คนในสังคมเจ็บปวด เพราะถูกสภาพสังคมเช่นนี้ทำลายชีวิตและทำร้ายจิตใจ ดังตัวอย่าง

หล่อนเห็นรถไฟมาตั้งแต่เป็นเด็ก เห็นมันบรรทุกทุกคนและสินค้าวิ่งไปบนรางแคบๆ ที่เหยียดตรงเหมือนไม้บรรทัด มันมาพร้อมกับหวูดคราง ทิ้งเสียงหวูดไว้เบื้องหลังแล้วก็จากไป วันแล้ววันเล่าที่เห็น หล่อนรู้สึกว่ามันเป็นสัตว์ที่มีชีวิตของหมู่บ้าน มาเยือนทุกเช้าบ่าย มาส่งเสียงคำรามร้องอยู่ทุกคำคืนไม่เคยขาด

(รถไฟครั้งที่ห้า , 160)

สำหรับคำสร้อย รถไฟสายนี้ได้พาหล่อนไปพบกับชีวิตใหม่ ได้รู้จักโลกใหม่ที่ต่างไปจากบ้าน แต่หล่อนก็ไม่ชอบรถไฟอยู่ดี เวลานั้นรถไฟเหมือนอยู่บนโลกร้าง ถูกทอดทิ้งให้เดียวดายเหมือนอยู่คนเดียวในโลก - เปิดโอกาสให้ความเหงาเข้ามารุกรานเหมือนจะให้หม่นไหม้ ปลดปล่อยความเศร้าเข้ามาเยือนเหมือนที่หล่อนพบพานมาแล้วแต่หนหลัง

(รถไฟครั้งที่ห้า , 161)

รถไฟเปิดหวูดครางหวนละห้อย ฟังเหมือนคนร้องไห้อีกครั้งหนึ่ง แล้วเร่งฝีจักรเร็วแรงอีกทีก็โครมครามเมื่อข้ามสะพานสูง ขบวนรถไฟโยกไหวและเสียงล้อเหล็กบดรางดังหนักแน่นดุจเสียงหายใจของปีศาจที่วิ่งผ่านไปข้างหน้าอย่างไม่มีวันรู้เหนื่อย ต่างจากหัวใจของคำสร้อยที่เบาหวิวหวาดไหวและว่าเหวในวิญญาน

(รถไฟครั้งที่ห้า , 166)

รถไฟ จึงเป็นสัญลักษณ์ที่เป็นรูปธรรมชัดเจน สะท้อนให้เห็นความโหดร้ายของสังคมได้เด่นชัด โดยเฉพาะในตอนสุดท้ายที่ อัครศิร ธรรมโชติ ฉายภาพกิริยาอาการของ รถไฟ กับกิริยาอาการของคำสร้อยหญิงสาวผู้อยู่ในสังคมอันโหดร้ายนี้เปรียบเทียบกัน ก็ยิ่งทำให้เห็นสภาพของสังคมที่มุ่งพัฒนาวัตถุอย่างเอาจริงเอาจัง ในขณะที่คนในสังคมก็เต็มไปด้วยความเหงาเศร้า ความทุกข์ทรมานไหม้ จนมีแต่ความ "เบาหวิวหวาดไหวและว่าเหวในวิญญาน"

นอกจากนี้ ในเรื่อง เมื่อเป็นย่า...ของวันอันร้าย อัครศิร ธรรมโชติ ยังใช้ รถยนต์ เป็นสัญลักษณ์ของคนรวย ผู้มีโอกาสดูเหนือกว่าคนจนในทุกๆด้าน ดังตัวอย่าง

รถยนต์ของใคร ไม่รู้ - ซ้อนร่างของเขาตลอดและร่วงและอยู่กับท้องถนนอันแสนสะอาดของเขาเอง...เธอหลับตาเห็นเลือดไหลออกจากเรือนกายของเขาเป็นสีแดง ทาเปรอะทั่วท้องถนน รถยนต์ของใครคนนั้น มันไม่เพียงแต่ขโมยชีวิตของเขาไประหว่างการกระทำหน้าที่ มันยังขโมยความสุข และลักพาชีวิตของครอบครัวเธอไปหมดสิ้น

(เมื่อเป็นย่าของวันอันร้าย , 103)

ใครกันนะ ? ที่ถูกรถราคาแพงของเขาชนล้มตายไปวันนี้...ราคาชีวิตของคนนั้น กับราคาารถของลูกชาย ใครจะแพงกว่ากันแน่ ? เธอคิด

(เมื่อเป็นย่าของวันอันร้าย , 104)

อัคริ ธรรมโชติ ใช้ รถยนต์ แสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างคนรวยกับคนจนอย่างเด่นชัดยิ่งขึ้น โดยการเปรียบเทียบ"ราคาชีวิตของคนจน"กับ"ราคาารถของคนรวย" ว่าราคาสิ่งใดแพงกว่ากัน ผู้อ่านคงได้คำตอบว่าราคาารถของคนรวยแพงกว่า คำตอบนี้จึงสะท้อนให้เห็นความทุกข์ของคนจนเพราะความด้อยโอกาสในทุกๆด้าน และถูกคนรวยเอารัดเอาเปรียบในทุกๆเรื่อง

2.4 การใช้สร้อยข้อมือ

ในเรื่อง บนท้องน้ำเมื่อยามค่ำ อัคริ ธรรมโชติ ได้ใช้ สร้อยข้อมือ เป็นสัญลักษณ์แทนความโลภที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจของมนุษย์ มนุษย์ยินดีทำในสิ่งที่ผิดต่อศีลธรรมและนำสะอิดสะเอียน เพื่อแลกกับ "ทองคำ" สิ่งที่มนุษย์มองว่างามและมีค่า จนยอมแลกค่าของทองคำกับค่าของความเป็นมนุษย์ เป็นการเน้นย้ำว่ามนุษย์ทุกคนถูกพันนาการด้วยความโลภและสื่อจินตภาพของความน่ากลัว จนความโลภนี้ก่อให้เกิดอันตรายต่อมนุษย์สืบต่อมา โดยแสดงผ่านเรื่องราวของชายยากจนผู้หนึ่งที่มีอาชีพขายแดงโม วันหนึ่งเขาพายเรือมาตามแม่น้ำแล้วพบศพลอยน้ำมา โดยที่ศพนั้นมีสร้อยข้อมือทองคำติดมาด้วยความโลภกับมโนธรรมของเขาก็ต่อสู้กันอย่างหนัก และในที่สุด ความโลภและความเห็นแก่ตัวก็เป็นฝ่ายชนะดังตัวอย่าง

เขาเบือนหน้าหลบไปแล้ว เหลือบกลับมามองอีกก็โดยไม่ตั้งใจกันอย่างฉับพลันดวงตาเขากลับเบิกกว้างขึ้นยิ่งกว่าเก่า ที่ข้อมือบวมจุกของเด็กน้อยนั้นผูกโดยรอบด้วยเส้นสายเล็กๆ แสงเดือนอันค่อนข้างสว่างทำให้เลือดในกายเขาจัดแรง หัวใจพองโตไหวหวั่นจนทำอะไรไม่ถูก - ทองคำ! เขาร่ำร้องในใจ และใช้พายเขี่ยศพเข้ามาใกล้ขึ้นอีก

(บนท้องน้ำเมื่อยามค่ำ , 151)

มันไม่ยุติธรรมเลย เขาคิด และจะเป็นความโง่เขลาอย่างมาก ถ้าเขาจะปล่อยให้โอกาสให้ใครฉวยเอาไปง่ายๆ และเกิดจะเอาเปรียบเขาเกินไปเหมือนกับขายแดงโม เขาเปรียบเสมือนคนแรกที่มาถึงที่ชุกซ่อนสมบัติ ต้องอยู่กับความหวาดกลัว ผจญกลิ่นอันร้ายแรงอยู่โดยลำพังเดียวดาย สมบัตินี้ไม่มากก็จริงอยู่ แต่มันก็มากเกินกว่าแดงโมทั้งสี่เรือของเขา ข้าลอมมาเองตามสำน้ำตามธรรมชาติของโชคชะตาที่ไม่มีใครอาจหลีกเลี่ยงได้

(บนท้องน้ำเมื่อยามค่ำ , 151)

หว่างแสงเดือนอันวาววามกระทบท้องน้ำในขณะนั้น และท่ามกลางเสียงแมลงกลางคืนสารพัดชนิด ร้องระงมอยู่บนฝั่ง เขาฟังคล้ายเสียงสวดมนต์สาธุยายให้กับคนตายหน้าโลงศพ สักพักหนึ่งจึงกลั้นลมหายใจ ใช้มีดบางสำหรับเจาะแดงนั้น กรีดไปตามข้อและนิ้วมือของศพที่ดูวามจนจนจะกลบสายสร้อยเส้นนั้นให้จมหายไปกับก้อนเนื้อ เนื้ออยู่ๆก่อนข้างและ เห็นกระดูกส่งกลิ่นเหม็นกระจายฟุ้ง จนเขาต้องสำล้กออกมา และกว่าจะรูดสร้อยเส้นเล็กและเบาบางให้มาอยู่ในมือเขาได้ เขาก็ถึงกับรอกแตก กลิ่นเหม็นของศพจะติดมือ ติดมิด และติดอยู่ตามทั่วกายของเขา

(บนท้องน้ำเมื่อยามค่ำ , 152)

สร้อยข้อมือ ในเรื่องนี้จึงไม่ใช่สร้อยข้อมือธรรมดา แต่เป็นสัญลักษณ์ที่ชวนให้คิดพิจารณาความหมายในระดับลึก อัครศิริ ธรรมโชติ ได้บรรยายเหตุการณ์ที่ชายผู้นั้นกรีดข้อมือเด็กเพื่อเอาสร้อยข้อมือทองคำอย่างละเอียดชัดเจน ทำให้ผู้อ่านรู้สึกขะแยง ทั้งยังเกิดคำถามขึ้นในใจว่า การกระทำของชายผู้นั้นสมควรแก่เหตุแล้วหรือไม่ การทำร้ายศพเป็นการทำผิดจริยธรรมของสังคม แม้ชายผู้นี้จะมีเหตุผลว่าตนอยากจนข้าศพนี้ลอมมาเองตามโชคชะตา การได้สร้อยข้อมือเล็กๆ นี้จะทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น แต่ผู้อ่านก็คงต้องใช้วิจารณญาณไตร่ตรองอย่างรอบคอบว่า เหตุผลดังกล่าวเป็นเหตุผลที่ชายผู้นั้นคิดเข้าข้างตัวเองหรือไม่ และผู้อ่านซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของสังคมยอมรับเหตุผลนี้หรือไม่ สัญลักษณ์ดังกล่าวจึงแนะนำให้ผู้อ่านใช้ความคิดในการตีความและวิเคราะห์ความหมายอันลึกซึ้งกว้างขวาง

2.5 การใช้เพลงและเสียงดนตรี

อัครศิริ ธรรมโชติ ใช้ เพลง เป็นสัญลักษณ์ของความเศร้า ความเหงา ความวิหวั และความรู้สึกเป็นทุกข์ ซึ่งการใช้เพลงเป็นสัญลักษณ์เพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกดังกล่าวปรากฏในเรื่องสั้นหลายเรื่อง ดังตัวอย่าง

เมื่อเทียนข้ามสะพาน ผมได้ยินเสียงน้ำไหลผ่านฝิ่งระเรื่อเอื่อยช้า ฝิ่งว่าเป็นเพลงของแม่ที่เคยกล่อมก่อนผมจะนอนทุกครั้ง เดี่ยวนี้มันดังมาจากที่ไหนเล่า ดังมาแต่ไหนกันแน่หนอ...

เมื่อลมฝนผ่านมา

ปากก็ส่งกลิ่นฝิ่ง

ทั่วคุ้งน้ำ

อร่ามสีตันของดอกไม้ป่า

ต้นไม้ใบหญ้า

เขียวขจี ...

“แม่ร้องเพลงหรือเปล่า” ผมลืมตาถาม

แม่ส่ายหน้าแล้วร้องให้ พลังกระชับกายผมแน่นเข้า

(เมื่อลมฝนผ่านมา , 83)

ผมเจ็บที่ข้อเท้า ความเจ็บปวดนั้นบีบหัวใจและลมหายใจเป็นห้วงๆภายในปาก เต็มไปด้วยน้ำ แต่ลำคอกลับแห้ง จากหนองน้ำถึงบ้านและจากบ้านมาอยู่บนเทียนในอ้อมแขน แม่เวลานี้ ผมมีทั้งความเจ็บปวด ทรมาน ว่างเปล่า และสงบ อาการเหล่านี้ต่างหมุนเวียนมา บังเกิดแก่ผมเป็นช่วงๆของเวลา

“เมื่อลมฝนผ่านมา

ปากก็ส่งกลิ่นฝิ่ง ...”

ผมแว่วเพลงนี้ดังมาจากที่ไหนอีกแล้ว

(เมื่อลมฝนผ่านมา , 97)

ในเรื่อง เมื่อลมฝนผ่านมา เสียงเพลงได้ดังขึ้น เมื่อตัวละครกำลังจะต้องจากโลกนี้ไป บทเพลงนี้จึงสื่ออารมณ์เศร้า สอดคล้องกับบรรยากาศรอบตัว คือ “น้ำไหลระเรื่อเอื่อยช้า” และ “แม่ร้องให้” เพลงจึงช่วยเสริมบรรยากาศให้เศร้าหมองยิ่งขึ้น

“ความเหงา มันนำความเศร้ามาให้”

คำสร้อยนึกถึงเพลงนี้แล้วเกิดอารมณ์อีกอัน

(รถไฟครั้งที่ห้า , 163)

“ความเหงา มันนำความเศร้ามาให้ มันนำเอาความทุกข์มาให้ ...”

คำสร้อยนึกถึงเพลงนี้แล้วอีกอันใจหนักขึ้น

(รถไฟครั้งที่ห้า , 164)

“ความเหงา มันนำความเศร้ามาให้
มันเอาความทุกข์มาใส่
และมันทำให้น้ำตาเราไหลเป็นอนกัม”

คำสร้อยนึกถึงเพลงร้อง แล้วแนบหน้าลงกับหน้าต่างกระจก พยายามขบ
ริมฝีปากไว้ให้แน่น กลัมน้ำตามีให้ไหล ...

(รถไฟครั้งที่ห้า , 166)

ในเรื่อง รถไฟครั้งที่ห้า บทเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับ ความเหงา ความเศร้า
ความทุกข์ และน้ำตา จะปรากฏในห้วงคิดของคำสร้อย ตัวละครผู้เต็มไปด้วยความเศร้าในชีวิต
อยู่เป็นระยะๆ บทเพลงนี้จึงสื่ออารมณ์เศร้าที่ซ่อนลึกในใจของตัวละคร ชวนให้ผู้อ่าน คิดถึง
อารมณ์ความรู้สึกอันลึกซึ้งที่ปรากฏคู่กับบทเพลงนี้

เมื่อเพลงราเริ่มขึ้น...มันถอยห่างออกมานั่งช่อมอยู่บนขอนไม้มุ่มมิด รู้สึกหัวใจ
ราวรานกับวงรำคำนี้ ที่มีเจ้าหนุ่มแปลกหน้าแปลกถิ่นคนนั้นเป็นเหมือนหนามตำยอกนอก...
โธ่เอ๊ย! พลับพลึง – มันรำพันพึมพำ

(งามแสงเดือน , 27)

เสียงเพลงรำพ้องจังหวะด้วยเนื้อทำนองตัดพ้อของหนุ่มสาวคนรัก เสียงโทน
สะท้อนสะท้อนด้วยลีลาอันกระชับเหมือนดังจะบีบรัดหัวใจมันยามนี้

(งามแสงเดือน , 29)

เสียงโทนกระแทกกระทั้นดังสนั่นกึกก้องขึ้นกลางความวิเวกประหนึ่งเสียง
ระเบิดของหัวใจและความรู้สึกหลากหลายอันเจ็บปวดรวดร้าวมาตั้งแต่เพลงราเริ่มต้นนั้น ค่อยๆ
คลายออกมา ไบหน้าของเขาบิดเบี้ยว ปากเหยเก เสียงเครือแหบพร่าและน้ำตาก็ไหลอาบพราก
ไบหน้า ขณะที่เขาพยายามทอจังหวะของเนื้อเพลงนั้นให้เข้าทำนองสอดคล้องกับเสียงโทนที่
ค่อยๆ ซ้ำลงและแผ่วเบา

(งามแสงเดือน , 34)

ในเรื่องสั้นเรื่อง งามแสงเดือน เพลงราจะสื่อความรู้สึกเจ็บปวดรวดร้าวของตัว
ละครที่ต้องเสียคนรักให้ชายอื่น อัศศิริ ชรรมโชติ ใช้เสียง “โทน” ช่วยสื่อความรู้สึก
เจ็บปวดที่รุนแรงและเร่งเร้า เช่นเดียวกับเสียงโทนที่กระแทกกระทั้นและสื่อความเจ็บปวดที่
ค่อยๆ คลายความรุนแรงลงผ่านเสียงโทนที่ค่อยๆ ซ้ำลงและแผ่วเบา เสียงโทนจึงผสมผสานกับ
เพลงราช่วยสื่อความรู้สึกเจ็บปวดที่ลึกซึ้งชัดเจน

ที่โคนไม้ใหญ่ริมน้ำ มีชายหนุ่มหลบซ่อนแสวงหาความวิเวกส่วนตัว เขาเป่าขลุ่ยเป็นเพลงบอกความหมายเร่ร่อนของวิหคนกกา กล่อมสายน้ำเชื่องช้านั้นว่าแหวยิ่งขึ้น ดูเขามีความสุขในการจมอยู่กับความเศร้า สายลม เหงา และตะวันยามสนธยา

(สายน้ำแห่งความท้อแท้ , 51)

อีกครั้งที่เขาเป่าขลุ่ยด้วยใบหน้าองน้ำตา..

เพลงขลุ่ยเศร้าเหลือเกิน เมื่อทอดเสียงโรยราอยู่ ณ เหนือแม่น้ำนั้นขณะที่ท้องฟ้ามัวเหลือง และความมืดคืนข้ามเหมือนดั่งเงามรณะ

แม่น้ำกว้างไซยลมอ่อน ลอยเสียงขลุ่ยละล่องขึ้นเหนือสุมทุมพุ่มไม้

“มาเกิดความเศร้า

มาครอบงำข้าไว้

มาเกิดศัตรู

มาเหยียบย่ำข้าให้ตาย

ข้าไม่มีสิ่งใดแล้ว

ข้าไม่มีสิ่งใดสูญเสีย”

(สายน้ำแห่งความท้อแท้ , 52-53)

ชายหนุ่มทรุดตัวลง ...เขาเป่าขลุ่ยอีกแล้ว เป็นเพลงเศร้าที่ทิ่มตำใจ

(สายน้ำแห่งความท้อแท้ , 53)

เพลงขลุ่ย ในเรื่อง สายน้ำแห่งความท้อแท้ สื่อความรู้สึกเศร้า เหงา ว่าแห่ และความเจ็บปวดรวดร้าว ของชายหนุ่มผู้มีชีวิตเร่ร่อน อคติริ ธรรมโชติ เลือกใช้เพลงขลุ่ยสื่ออารมณ์โศกเศร้า เพราะโดยปกติเสียงขลุ่ยจะใช้บรรเลงเพื่อสื่ออารมณ์เศร้าอยู่แล้ว เพลงขลุ่ย จึงเป็นเพลงเศร้าที่ยังอารมณ์โศกเศร้าแก่ผู้อ่านอย่างลึกซึ้ง

ชายขอทานคนหนึ่งนั่งอยู่บนทางเท้า ตาสองข้างของเขามีแต่สีน้ำขาว เขานั่งอยู่ใต้ร่มเงาอันร่มรื่นของเจ้า ได้เห็นไหม ได้ยินไหม เขากำลังตีโทนอยู่ด้วยฝ่ามือทั้งสอง และขัดจังหวะด้วยดังอยู่ด้วยเท้าทั้งคู่ ขณะที่ปากของเขาร้องเพลงรักรำพัน

ฟังว่า ...

วันสงกรานต์งานบุญในปีนี้

ไม่มีสาวคนรัก

นางหนีจากบ้านทุ่งไปแต่เมื่อแล้งปีก่อน

หายลับเข้าเมืองหลวง ปลอ่ยให้หนุ่มนาเฝ้าฝัน

ยินแต่เสียงว่าแห้วของปีพาทย์ระดตะโพนและกลองเพลจากวัด

แม้แต่เสียงนกสาลิการ้องเพลงจากคาบไม้ก็เดียวดายและสิ้นหวัง

น้ำในคลองแห้งแล้ว ทุ่งนาก็แตกกระแหง

เจ้าเอวบางบ้านทุ่ง ... จะทิ้งทุ่งแล้วหรือไร ...

(ฤๅร้อนไต้ต้นตะแบก, 89)

คราวนี้เขาร้องเพลงชื่อมาลัยดอกกรัก เป็นเพลงแหล่งเศร้าสร้อยลอยอยู่ในลมอัน
อ้างว้าง เสียงจิ่งแหลม เสียงโชนทุ้ม และเสียงร้องของเขาจนลูกกระเดือกไหลตื้นนั้นระรัวเร้า
ยิ่งนัก - ฟังว่า ...

มาลัยดอกกรักหรือจะจากห้องโรยรา

ให้เฝ้าคิดถึงคะนิงหาอยู่ไม่วายเว้น

มาลิ้มแล้วหรือนี่ มาลัยดอกกรักพวงนี้ที่เจ้าให้พี่ไว้...

ช่างใจร้ายจริงเอ๋ย...ชะเออเอ๋ย !

(ฤๅร้อนไต้ต้นตะแบก , 91)

เขายืนฟังเพลงพรั่ำรำพันถึงคนงามแห่งบ้านทุ่งที่ล่อยลมร้อนออกมาจากใต้
ต้นตะแบกเตี้ยอย่างต้นตะลิ่ง และแทงลึกลงไปในความรู้สึก - ฟังว่า...

คิดถึงแก้มหอม...

คิดถึงกระท่อมรักที่ห้องนา

คิดถึงสายบัวจิมน้ำพริกป่า

ที่น้องเอามาให้พี่กิน...

(ฤๅร้อนไต้ต้นตะแบก , 93)

เพลงที่ปรากฏในเรื่อง ฤๅร้อนไต้ต้นตะแบก ล้วนเป็นเพลงที่สื่ออารมณ์เศร้า
เหงา ว้าเหว และอาลัยอาวรณ์ เพลงเหล่านี้ล้วนเสริมบรรยากาศในเรื่องให้เหงาเศร้าและ
หมองหม่นยิ่งขึ้น ทั้งยังช่วยแนะนำผู้อ่านที่ได้สัมผัสเสียงเพลงอันเศร้าสร้อยเหล่านี้ ได้คิด
จินตนาการถึงความรู้สึกเศร้า เจ็บเหงา และว้าเหวอ้างว้างของตัวละครอย่างลึกซึ้งกว้างขวาง
และเชื่อมโยงไปสู่การตีความและเข้าใจสาระสำคัญของเรื่องในที่สุด

2.6 การใช้สี

อัศศิริ ธรรมโชติ เลือกใช้คำบอกสีเป็นสัญลักษณ์เพื่อสื่อความหมายบางอย่างในเรื่องสั้นของตน มีทั้งสีขาว สีแดง สีดำ สีทอง และสีเขียว ดังนี้

การใช้สีขาวเป็นสัญลักษณ์

แต่จนแล้วจนรอด ผมไม่อาจยับไปไหน คงได้แต่นั่งจ่อมมองดูชื่อของเธอที่ผมจดใส่กระดาษเอาไว้ในร้านกาแฟวันนั้น – กระดาษแผ่นนั้นยับยู่ยี่แต่ยังขาวสะอาด
(เธอยังมีชีวิตอยู่ ๗ , 53)

เขาตายทันที ดาขาวค้างเหมือนกับสีของหยดน้ำค้าง สีของมุ้งที่ไหลลม สีของดาวที่เยือกเย็น เป็นเหมือนน้ำตาของป่าที่ไหลแข่งกับสายเลือด

ผมไม่มองที่ร่างเขาที่มีสีแดงไหลออกมาเหมือนว่าไม่รู้จบ แต่ด้วยดวงตาเปียกชื้นมองไปที่กระตักน้ำที่เหมือนว่า จะมีสีขาวๆไหลออกมาอย่างไม่รู้จบเช่นกัน
(กระตักน้ำ , 83)

สีขาวในเรื่องสั้นทั้งสองเรื่อง คือ เธอยังมีชีวิตอยู่ อย่างน้อยก็ในใจฉัน และ กระตักน้ำ เป็นสัญลักษณ์แทนความบริสุทธิ์หรือพลังบริสุทธิ์ของหนุ่มสาวผู้อุทิศตนเพื่อมวลชน แต่สีขาวเหล่านี้ต่างก็สะท้อนให้เห็นความเจ็บปวดจากการถูกทำร้ายจนต้องสูญเสียชีวิตค่าขาย “ยับยู่ยี่” แสดงให้เห็นสภาพกระดาษที่ถูกทำลาย แต่กระนั้นก็ยังคงความ ขาวสะอาด สะท้อนให้เห็นการถูกทำร้ายอย่างโหดเหี้ยมจนร่างกายแหลกหักยับเยิน แต่พลังศรัทธาอันบริสุทธิ์ก็ยังคงความบริสุทธิ์อยู่เช่นเดิม ส่วน น้ำสีขาว ในเรื่องสั้น กระตักน้ำ ก็แสดงให้เห็นว่า พลังบริสุทธิ์ยังคงอยู่อย่างไม่รู้จบ แม้ว่าจะมี “สีแดง” หรือสีแห่งความตาย ไหลอยู่ไม่รู้จบเช่นเดียวกัน สีขาวเหล่านี้จึงสะท้อนให้เห็นภาพของการถูกทำร้ายอย่างโหดเหี้ยมจากเหตุ-การณ์ความขัดแย้งทางการเมืองเมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 และเหตุการณ์ความ ขัดแย้งทางการเมืองในชุมชนตามลำดับ สีขาวเหล่านี้จึงได้สื่อถึงบรรยากาศของความวิบวักโศกเศร้าและความหม่นหมองอย่างลึกซึ้งชัดเจน

การใช้สีแดง

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้สีแดงเป็นสัญลักษณ์แทนความตายซึ่งก่อให้เกิดความเจ็บปวดที่รุนแรงยิ่ง ดังตัวอย่าง

นางกอดและซบหน้าลงกับบ่าปู่ น้ำตาไม่ได้ไหลพรังพรูแต่อย่างใด เพียงหยดลงบนเสื้อหนาวสีเทาหลายของปู่ แล้วซึมหายจางไปกับสีเลือดแดงฉาน
(เสียแล้วเสียไป , 112)

นางนั่งจ้องมองหมอกขาวลอยเบาอ้อยอิ่งทิวทิวไม่อยู่ไกลโพ้น เห็นมันพาดผ่านด้วยสีแดงจากหยดเลือด และสีจากเงินก้อนนั้น
(เสียแล้วเสียไป , 112-113)

เงินในเรื่องนี้ ก่อให้เกิดความตาย สีแดง ของเงินและ สีแดง ของ หยดเลือด จึงสื่อให้เห็นภาพเหตุการณ์โหดร้ายรุนแรง และสื่ออารมณ์เจ็บปวดและโศกเศร้าอย่างรุนแรงเช่นเดียวกัน สีแดง ของหยดเลือดและ สีแดง ของเงินผสมผสานกันเป็นสีแดงที่เข้มข้นสะท้อนให้เห็นอารมณ์เจ็บปวดและโศกเศร้าที่เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย ทั้งยังสะท้อนภาพความโหดร้ายที่เกิดขึ้นในสังคมได้อย่างชัดเจน

ผมไม่มองที่ร่างเขามีสีแดงไหลออกมาเหมือนว่าไม่รู้จบ แต่ด้วยดวงตาเปียกชื้นมองไปที่กระตักน้ำที่เหมือนว่าจะมีสีขาว ๗ ไหลออกมาอย่างไม่รู้จบเช่นกัน ...
(กระตักน้ำ , 83)

สีแดง ในเรื่อง กระตักน้ำ สื่อถึงภัยอันตราย ซึ่งในเรื่องนี้ภัยอันตรายที่ว่า ก็คือ ความตาย นักศึกษาผู้อุทิศตนเพื่อมวลชนต้องถูกฆ่าตาย สีแดงที่ไหลออกมาไม่รู้จบก็คือ เลือดที่ไหลออกมาจากร่างของเขา ส่วนขยาย “ที่ไหลออกมาเหมือนว่าไม่รู้จบ” สื่อถึงภัยอันตรายที่จะเกิดกับบุคคลเหล่านี้อย่างไม่รู้จบนั่นเอง สีแดงในเรื่องนี้จึงสื่อให้เห็นความน่าหวาดหวั่นและความโศกเศร้าเพราะการสูญเสีย ภาพสีแดงและสีขาวที่ไหลคู่กันคงจะแนะนำให้ผู้อ่านได้คิดพิจารณาความหมายที่แฝงอยู่ภายใต้ภาพอันเด่นชัดนี้

การใช้สีดำ

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้ สีดำ เป็นสัญลักษณ์สื่อถึงสถานการณ์ที่โหดร้ายน่ากลัว
ดังตัวอย่าง

เคราะห์ร้ายเหลือเกินที่เราได้รัฐบาลที่ตัดสินใจอะไรแทบจะไม่ได้เลยนั้น
มาเพิ่มความมืดดำเป็นเงาคลุมประชาธิปไตยก่อสถานการณ์ให้ทรุดหนัก เลวและสับสนจนไร้
ต้นปลายอันแท้จริงของเหตุการณ์

(เธอยังมีชีวิตอยู่ , 51)

เหมือนพายุที่ระเบิด สาดงฤทธิ์อันหยาบช้า หลังตั้งเค้าให้ท้องฟ้ามัวมืดมา
แล้วก็นานหนักหนา

(เธอยังมีชีวิตอยู่ , 51)

ในด้านหนึ่ง เราพึงใจต่อสภาพที่เป็นอยู่ที่ได้เห็นดอกไม้ชูช่อแห่งเสรีภาพบาน
เต็มทั่วทุ่งกว้าง หากในอีกด้านหนึ่ง เราก็รู้สึกหวั่นระแวงในสิ่งที่แฝงเร้นซ่อนอยู่กับ ทุ่งกว้าง
แห่งนี้ที่เหมือนกับว่ามีเงาดำ

(ประวัติศาสตร์ที่ต้องเล่าซ้ำ , 106)

พวกเขาปรบมือเป็นระยະๆ เสียงลอยหายเข้าไปตามมุมตึกชอกอาคารเรียน
และใต้ร่มของชงโคที่มีแต่ความมืด

(ประวัติศาสตร์ที่ต้องเล่าซ้ำ , 107)

แต่จนแล้วจนรอด ฝนก็ไม่หล่นลงมาสักที คงมีแต่เมฆค้างอยู่ระหว่างความ
มืดดำ

(ประวัติศาสตร์ที่ต้องเล่าซ้ำ , 107)

สีดำ ที่ปรากฏในเรื่อง เธอยังมีชีวิตอยู่ อย่างน้อยก็ในใจฉัน และ ประวัติศาสตร์
ที่ต้องเล่าซ้ำ ต่างก็สื่อถึงสถานการณ์อันโหดร้ายน่ากลัว ในเหตุการณ์ขัดแย้งทางการเมือง
เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม 2516 และ 6 ตุลาคม 2519 และ ยังสื่อให้เห็นความเศร้าอันเนื่องมา
จากการสูญเสียอย่างใหญ่หลวงในเหตุการณ์ครั้งนี้ โดยปกติ สีดำ จะเป็นสีที่สื่อความหม่นเศร้า
สีดำ ที่ปรากฏในเรื่องนี้จึงเสริมบรรยากาศให้เต็มไปด้วยความเศร้า

การใช้สีทอง

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้สีทองเป็นสัญลักษณ์แทนความหวังอันงดงาม เป็นความหวังแห่งอุดมคติ ดังตัวอย่าง

พ่อคงไม่รู้หรือว่าฉันอยากลำบากสักเพียงไหน กว่าจะได้เรียนจนจบครูจากจังหวัดจนได้มาแต่งเครื่องแบบชั้นจัตวาอันโก้หร่านอย่างนี้...ฉันคิดในตอนนั้น ระหว่างเฝ้าสายตามองซิดเล็ก ๆ สีทองส่องประกายอยู่กับมา - ความฝันที่ฉันเคยคิดว่ายิ่งใหญ่และอยู่ไกลจากฉันเหมือนภูเขาปลายฟ้าฉันนั้น ฉันทอดกระหม่อมอย่างภูมิใจไม่ได้ที่อุตสาหกรรมไปจนถึงตัวกำลังและลำแข้งแห่งตน

(ในกระแสร่างแห่งกาลเวลา , 66)

สองซิดเล็ก ๆ บนมาสองข้าง ครั้งหนึ่งเคยเป็นสีทองเด่น...กระแสร่างแห่งกาลเวลานั้นแหละที่ทำให้มันซิด จนเดี๋ยวนี้มองไม่มีสีอีกต่อไป

(ในกระแสร่างแห่งกาลเวลา , 66)

สีทอง สื่อให้เห็น ความหวังอันเรืองรองของชีวิต ความหวังของครูหนุ่มคนนี้เป็นความหวังที่ดี มีคุณค่าต่อสังคม แต่ความหวังของเขาก็ต้องถูกระแสร่างแห่งกาลเวลา และความเป็นจริงแห่งชีวิตทำลายจน สีทองเด่น กลายเป็น สีทองซิด และไร้ซึ่ง สีสันใดๆ สีทอง ในเรื่องนี้ จึงสะท้อนให้เห็นความเศร้าที่ความหวังของตนต้องถูกทำลาย และสะท้อนให้เห็นอำนาจจรรยาในสังคมที่บดขยี้ความฝันของคนดีในสังคมอย่างน่าเสียดาย

การใช้สีเขียว

อัศศิริ ธรรมโชติ ใช้ สีเขียว เป็นสัญลักษณ์ของทหารหรืออำนาจของทหาร ซึ่งโดยปกติทั่วไป สีเขียว จะเป็นสัญลักษณ์ของธรรมชาติที่สงบร่มรื่น เพราะสีเขียวเป็นสีของต้นไม้และป่าที่ให้ความชุ่มชื้นและร่มรื่นแก่แผ่นดิน การใช้สีเขียวของอัศศิริ ธรรมโชติ จึงต่างไปจากลักษณะสากล ซึ่งถือว่าเป็นการสร้างสรรคความหมายใหม่ให้ต่างจากเดิม ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับสาระสำคัญของเรื่อง ดังตัวอย่าง

ในท่ามกลางความร้อนมีสีเขียวปรากฏขึ้น สีเขียวใบไม้ที่เหมือนลมร้อนลอย
มาตกลงตรงหน้าบ้าน

("หนังสือหน้า" , 129)

หลังปฏิวัติมาได้เดือนเศษๆ ระหว่างที่ผมมาหยุดส่งเธอตรงประตูหน้าสำนักงาน
เธออยู่ในชุดสีเขียว คอชิงขังตลอดร่างผิวดำคล้ายทหารหญิง

(เรื่อง (ไม่) จริง , 146)

สีเขียวใบไม้ ในเรื่อง หนังสือหน้า กับ สีเขียว ในเรื่อง เรื่อง (ไม่) จริง
หมายถึง ทหาร ที่ใช้อำนาจก่อการปฏิวัติแย่งชิงอำนาจกับฝ่ายรัฐบาล การเปรียบสีเขียว
เหมือน "ลมร้อน" สื่อให้เห็นภาพการใช้อำนาจโดยไม่เป็นธรรม ทำให้สังคมวุ่นวาย โดยที่
ผู้ไร้อำนาจไม่มีสิทธิต่อต้าน ซึ่งตรงข้ามกับรูปลักษณะของสี คือ "สีเขียว" การให้ภาพที่
ขัดแย้งกันนี้ ชวนให้ผู้อ่านคิดพิจารณาหาความหมายที่ต่างจากปกติทั่วไป กล่าวคือ เหตุใด
สีเขียว ซึ่งเป็นสี "เย็นตา" จึงเปรียบเหมือน "ลมร้อน" ซึ่งจะทำให้ผู้อ่านได้เข้าใจความหมายที่
ลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

ส่วน สีเขียว ในเรื่อง เรื่อง (ไม่) จริง ก็สะท้อนให้เห็นความน่ากลัวของอำนาจ
ทหาร โดยสื่อผ่านสีเครื่องแต่งกายของหญิงผู้ทำงานให้กับ รสร. หรือ คณะรักษาความมั่นคง
แห่งรัฐ ในเรื่องนี้ โดยอัศศิริ ธรรมโชติ ได้บรรยายถึงความน่ากลัวของหญิงผู้นี้ไว้ว่า

คนมีอำนาจน้อยที่สุดแล้วอย่างนี้ยังมีลัทธิลมนิยมในอย่างนี้ได้ น่ากลัวจริงๆ ทั้งที่
เป็นผู้หญิงแท้ๆ...

เธอราวกับนำในบ่อแคบหนึ่งสงบแต่ลึกดำ เธอยังปิดฝาบ่ออยู่ไม่ให้ผมกระโดดลง
ไปตาย

(เรื่อง (ไม่) จริง , 148)

สีเขียว จึงสะท้อนให้เห็นความมีลัทธิลมนิยมในของทหาร สะท้อนให้เห็นสภาพ
สังคมที่มีบรรยากาศอึมครึม ประชาชนต้องตกอยู่ภายใต้อำนาจที่ไม่ชอบธรรม และต้องจำนน
ยอมรับสภาพแม้ว่าจะไม่พึงพอใจ เพราะประชาชนไร้อาวุธและอำนาจนั่นเอง สีเขียว จึง
สะท้อนให้เห็นความทุกข์อีกประการหนึ่งของผู้คนในสังคม

การใช้ สีเขียวใบไม้ กับ สีขี้ม้า เป็นสัญลักษณ์ของทหารหรืออำนาจของทหาร จึงเป็นการสร้างสรรค์ความหมายเฉพาะให้ สีเขียว เป็นการสร้างความหมายใหม่เพื่อสื่อความตามที่คุณเขียนต้องการ ทั้งนี้เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพในงานเขียน ดังคำกล่าวที่ว่า

“ความหมายเชิงสัญลักษณ์ของสีอันปรากฏในบทร้อยกรองนั้น เป็นการจงใจเลือกสรรของกวีผู้สร้างงาน แม้ว่าสีจะเป็นระบบสัญลักษณ์อันมีลักษณะสากลอยู่ แต่กวีก็ยังคงเลือกสรรความหมายที่ต้องการแต่ละสี หรือแม้แต่สร้างความหมายใหม่เฉพาะตัวให้กับสีบางสี เพื่อนำมาใช้เป็นสื่ออันทรงประสิทธิภาพ ในการสร้างความกลมกลืนเป็นเอกภาพในบทร้อยกรอง (สุจิตรา จงสถิตย์วัฒนา 2528: 53)

จะเห็นได้ว่า การใช้สัญลักษณ์ ช่วยแนะให้ผู้อ่านได้พิจารณาความหมายอย่างลึกซึ้งกว้างขวางต่อไป ซึ่งเป็นกลวิธีสำคัญที่จะนำไปสู่การตีความและทำให้ผู้อ่านเข้าใจสารสำคัญของเรื่องอย่างลึกซึ้ง ทั้งยังช่วยเสริมให้เกิดจินตภาพที่ชัดเจน ทั้งนี้ สิ่งที่อัศจรรย์ธรรมชาติ นำมาใช้เป็นสัญลักษณ์นั้น เป็นสิ่งธรรมดาทั่วไปที่ผู้อ่านรู้จักดี แต่สิ่งเหล่านี้แฝงความหมายระดับลึกที่ผู้อ่านจะต้องค้นหา เป็นความหมายที่ต่างไปจากเดิมและลึกซึ้งกว่าที่เคยใช้ อันเป็นความหมายที่สอดคล้องกลมกลืนเป็นเอกภาพกับสารสำคัญของเรื่อง

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย